

γγ) Απειλή νόμιμου κακού για την επίτευξη άσχετου σκοπού. – Ταυτοχρόνως: η απαίτηση "ήυτρων σιωπής" για ένα "αμαρτωλό μυστικό" ("chantage" / "blackmail")

Μια πολύ ενδιαφέρουσα ομάδα περιπτώσεων στην οποία μπορεί να τεθεί **389** ζήτημα εφαρμογής της αρχής της ίδιας υπευθυνότητας στην εκβίαση αφορά τις απειλές πρόκλησης κάποιου νόμιμου κακού για την επίτευξη ενός άσχετου σκοπού⁷⁰³. Παράδειγμα⁷⁰⁴: Ο παθών, καίτοι έγγαμος, εξεδήλωσε ερωτικό ενδιαφέρον έναντι γυναικός τελούσας εν διαστάσει με τον σύζυγό της, εκείνη δε «ρέπουσα [...] εις τον τυχοδιωκτισμόν, απεφάσισεν όπως το εκμεταλλευθή». Όταν, λοιπόν, ο παθών μετέβη στην οικία της για δεύτερη φορά, «εγένετο ασμένως δεκτός υπό της ως άνω γυναικός, ήτις τον υπεδέχθη εις το υπνοδωμάτιον, όπου, άνευ προεισαγωγής τινος, αμφοτέροι απέβαλον πάντα σχεδόν τα ενδύματα αυτών, προφανώς ίνα συνουσιασθούν. Ακριβώς κατά την κρίσιμον εκείνην στιγμήν, εξήλθεν εκ του παρακειμένου δωματίου, εις ο αυτοδήλως, κατόπιν συνεννοήσεως μετά της μνησθείσης τυχοδιωκτριάς, είχεν αποκρυβή ο εκκαλών, με κεκαλυμμένον το πρόσωπον διά γυναικείας κάλτσας και ευθύς αμέσως, διά της ην εκράτει φωτογραφικής μηχανής (μεθ' ης ήτο προσηρμοσμένον και το σχετικόν "φλας"), έλαβεν αριθμόν φωτογραφιών των δύο επιδόξων εραστών». Μετά την φωτογράφιση, «ο εκκαλών επί τη απειλή ότι θα προέβαινεν εις δημοσίευσιν αυτών, ηξίωσεν από τον εμβρόντητον παθόντα, ίνα παραδώσει εις τούτον εν καιρώ χρηματικών ποσόν εκ δρχ. 2.000.000, όπερ εν συνεχεία περιώρισεν εις δρχ. 500.000», ο παθών, όμως, δεν το κατέβαλε, αλλά ενημέρωσε την αστυνομία⁷⁰⁵.

ααα) Η νομοθετική αντιμετώπιση και το τιμωρητικό παράδοξο

Ενώ στην γερμανική επιστήμη, όταν η απειλή του νόμιμου κακού αφορά ειδικότερα την αποκάλυψη κάποιου "αμαρτωλού μυστικού", όπως στην προμνημονευθείσα υπόθεση, χρησιμοποιείται ο γαλλικός όρος "chantage"⁷⁰⁶ (ενίοτε χρησι-

703. Για την αρχή της ελλείπουσας συνάφειας βλ. τελευταίως και Δημάκη, 2014, σ. 168 κ.ε.

704. ΕφΠατρ 57/1979 ΠοινΧρ 1981, 81.

705. Πρβλ. ΑΠ 19/1971 ΠοινΧρ 1971, 235: οι κατηγορούμενοι «επί σκοπώ τού να περιποιήσωσιν εις εαυτούς παράνομον περιουσιακόν όφελος εξηνάγκασαν την Σ.Δ. δι' απειλής εις πράξιν εξ ης επήλθε ζημία εις την περιουσίαν αυτής, ήτοι επί σκοπώ όπως προβή η ανωτέρω παθούσα εις άφεισιν του χρέους των προς πληρωμήν αυτή ποσού δραχμών 5.500, όπερ τη ώφειλον ως μίσθωμα της χρήσεως του ξενοδοχείου ύπνου αυτής και της παρεχομένης τροφής επί δύο και ήμισυ μήνας, ηπειλησαν την ανωτέρω διά παρανόμου πράξεως, ήτοι ότι αν δεν συνολογήση αυτή την ανωτέρω άφεισιν του χρέους των θα [ε]πεδείκνυν εις τον σύζυγόν της φωτογραφίας εις ας εικονίζετο αυτή ως ενεργούσα ασελείς πράξεις μετά του εκ των καταδικασθέντων Α.Π. και ας έλαβεν ο έτερος εξ αυτών Ν.Κ.»

706. Η ετυμολογική βάση του όρου αυτού είναι το ρήμα "chanter" που σημαίνει "τραγουδώ", θα μπορούσε δε να συσχετισθεί με το ρήμα "κελαιδών" κατά την σημασία που έχει στην φράση "θα κελαιδήσει το πουλάκι", η οποία χρησιμοποιείται ακριβώς για όποιον προδίδει μυστικά για περισσότερες πιθανές ερμηνείες βλ. Mellor, εις: Huguenney / Donnedieu de Vabres (επιμ.

μοποιείται και ο γερμανικός όρος “Schweigegeelderpressung”, δηλ. εκβίαση με απαίτηση λύτρων σιωπής⁷⁰⁷), στον γερμανικό Ποινικό Κώδικα το έγκλημα της εκβίασης εμπεριέχει τον όρο της απειλής, χωρίς να ρυθμίζεται κάτι ειδικότερο για την συγκεκριμένη απειλή. Στην Γαλλία, η ίδια συμπεριφορά ποινικοποιήθηκε για πρώτη φορά το 1863⁷⁰⁸, οπότε στον γαλλικό Ποινικό Κώδικα προβλέφθηκε το αξιόποινο του δράστη που απειλεί άλλον με “*révélations ou imputations diffamatoires*”. Αλλά και στην προϊσχύουσα μορφή του άρ. 156 αριθμ. 1 παρ. 2 ελβΠΚ, προβλεπόταν αυτοτελώς το αξιόποινο αυτής της μορφής εκβίασης. Ειδικότερα, τιμωρείτο ο δράστης εκείνος που, προαναγγέλλοντας ότι θα γνωστοποιήσει, καταγγείλει ή προδώσει στοιχείο που έχει δυσμενείς συνέπειες για τον θιγόμενο ή κάποιο οικείο του πρόσωπο, τον παρακινεί να εξαγοράσει με περιουσιακή παροχή την σιωπή του απειλούντος⁷⁰⁹.

391 Πέρα, όμως, από τις ρυθμίσεις του ηπειρωτικού Δικαίου για την “chantage”⁷¹⁰,

έκδ.), *Le chantage dans les mœurs modernes et devant la loi*, Nouvelle collection de l’Institut de Criminologie de l’Université de Paris, 1937, σ. 47 κ.ε., όπου, μεταξύ άλλων, αναφέρεται ότι ο όρος “chantage” προέρχεται ενδεχομένως από την αντίστοιχη καθημερινής χρήσεως έκφραση “faire chanter quelqu’un”, δηλ. αναγκάζω κάποιον να κάνει κάτι θέλοντας και μη, φράση που παραπέμπει στο παλαιό έθιμο να τραγουδούν στο τραπέζι μετά το γεύμα (υπήρχε πάντοτε κάποιος συνδαιτυμόνας ο οποίος, από ντροπή ή για κάποιον άλλο λόγο, ηρνείτο αρχικώς να τραγουδήσει όταν έφτανε η σειρά του, αλλά, αναγκασμένος από την κατάσταση, κατέληγε να συμμορφώνεται), ενώ, σύμφωνα με το πρώτο ερμηνευμα που παρατίθεται στο Λεξικό της Γαλλικής Γλώσσας των *Hatzfeld/Darmesteter* (Παρίσι, ⁸1926), πρόκειται για τύπο αλιείας, κατά τον οποίο προκαλούμε θορύβους για να οδηγήσουμε τα ψάρια προς το απλωμένο δίχτυ (προς αυτήν την εκδοχή κλίνει ο Εισαγγελέας *Delpy* στο έργο του “Discours sur le Chantage”, *Gazette du Tribunal*, φ. της 23.10.1895· σύμφωνα με την άποψη του Εισαγγελέως *Dupin*, όπως αποτυπώθηκε στην εισαγγελική του πρόταση ενώπιον του Ακυρωτικού Δικαστηρίου κατά την εκδίκαση της “υπόθεσης Sommereau” στις 20 Μαΐου 1858, ο όρος “chantage” ανάγεται στην πτηνοτροφία και σημαίνει το δίχτυ που απλώνουμε πλησίον ενός προσώπου, επιδιώκοντας την πτώση του).

707. Βλ. και *Klee*, *Der Erpressungsbegriff*, 1911, σ. 112· παρ’ ημίν πρβλ. *Σπινέλλη*, *ΕιδΜ*, Β’, 1985, σ. 45: “εκβιασμός με τη βοήθεια απειλών αποκαλύψεων ή προσάψεων δυσφημ[ισ]τικών”. *Φιλόπουλος*, *ΠοινΧρ* 2002, σ. 296: “εκβίαση με την αποκάλυψη μυστικών αμαρτημάτων”

708. Σύμφωνα με τον *Francisque Michel*, στον οποίο γίνεται αναφορά από τον *Loredan Larcher*, η “chantage” εντοπίζεται, με την σύγχρονή της έννοια, για πρώτη φορά στο “Χρονικό” του *Mathieu Paris*, Άγγλου μοναχού, αποβίωσαντος το 1259· επ’ αυτού βλ. *Mellor*, ό.π., σ. 47.

709. “Wer jemanden durch die Ankündigung, er werde etwas bekanntmachen, anzeigen oder verraten, was ihm oder einer ihm nahestehenden Person nachteilig ist, veranlasst, sein Schweigen durch Vermögensleistungen zu erkaufen, [...]”. Επ’ αυτού βλ. *Donatsch*, *StrafR* III. *Delikte gegen den Einzelnen*, ⁹2008, § 28, 1.12· επίσης *BSK-Weissenberger*, 2007, Art. 156, Rz. 14, σύμφωνα με τον οποίο η ισχύουσα διάταξη του αυτού άρθρου περιλαμβάνει την περίπτωση της “chantage”, όντας αδιάφορο αν το γεγονός –που απειλεί ο δράστης ότι θα αποκαλύψει– είναι ψευδές ή αληθές ή αν αφορά αξιόποινη ή μη συμπεριφορά. Πάντως, η “chantage” αντιμετωπιζόταν από τον *Carl Stোস*, *Lehrbuch des Österreichischen Strafrechts*, 1912, σ. 308, ως μη αξιόποινη.

710. Πρβλ. επίσης το άρ. 141 κροατικού ΠΚ, όπως παραπέμπεται από τον *Novoselec*, *NStZ*

το ίδιο φαινόμενο είναι γνωστό και στο αγγλοσαξονικό Δίκαιο, όπου αρκετοί ποινικοί κώδικες προβλέπουν ρητώς το αξιόποιο μιας τέτοιας συμπεριφοράς, η οποία αποδίδεται με τον ιδιόρρυθμο όρο “blackmail”⁷¹¹. Επί παραδείγματι, στον Ποινικό Κώδικα του Κάνσας (όπως ισχύει από το 2010), στο άρ. 64 (α), προβλέπεται ότι η συγκεκριμένη μορφή εκβίασης πληρούται με την απόκτηση ή την επιδίωξη απόκτησης περιουσιακής αξίας ή με τον εξαναγκασμό ή την απόπειρα εξαναγκασμού άλλου να προβεί σε κάποια ενέργεια ενάντια στην βούλησή του, εφόσον ο δράστης έχει απειλήσει «*με την ανακοίνωση καταγγελιών ή δηλώσεών του σχετικά με άλλο πρόσωπο, η οποία θα είχε ως συνέπεια τον δημόσιο εξευτελισμό, την περιφρόνηση ή την ταπείνωση του ιδίου ή οποιουδήποτε άλλου προσώπου*»⁷¹².

Στην αγγλοσαξονική επιστήμη γίνεται λόγος για το “*παράδοξον του blackmail*”⁷¹³, δηλαδή εκείνης της μορφής εκβίασης που τελείται από δράστη ο οποίος, προς επίτευξιν κάποιου άσχετου σκοπού, απειλεί με υλοποίηση ενός νόμιμου κακού, ιδίως με αποκάλυψη δυσμενών για το θύμα πληροφοριών (εξ ου και είναι συγχρή η χρήση του όρου “πληροφοριακή εκβίαση” [“informational blackmail”])⁷¹⁴, κα-

1997, σ. 218, υποσ. 5.

711. Ο όρος “blackmail” αποτελεί σύνθεση αφ’ ενός του όρου “mail”, ο οποίος σημαίνει τον “φόρο” που αξίωναν οι ληστές από Άγγλους και Σκωτσέζους γαιοκτήμονες, με την υπόσχεση να τους προστατεύουν από τις διάφορες επιδρομές (οργανωμένες, όμως, συνήθως από τους υποσχόμενους μια τέτοια προστασία [protection racket]: πρβλ. την “εκβίαση επιχειρήσεων” του άρ. 385 παρ. 1 β’ ΠΚ), και, αφ’ ετέρου, του όρου “black”, ο οποίος υποδηλώνει το *είδος* του φόρου που έπρεπε να καταβάλλεται, συνισταμένου σε παροχή αγαθών ή εργασίας (reditus nigri) και όχι αργυρίων (reditus albi). Επ’ αυτού βλ. *Hardin*, Blackmailing for Mutual Good, University of Pennsylvania Law Review, Vol. 141 (1993), σ. 1787· πρβλ. *Westen*, Why The Paradox of Blackmail is so hard to resolve, Ohio State Journal of Criminal Law, Vol. 9 (2012), σ. 585 κ.ε., 586. Ο *Posner*, Blackmail, Privacy, and Freedom of Contract, University of Pennsylvania Law Review, Vol. 141 (1993), σ. 1817, υποσ. 1, αντιλαμβάνεται τον όρο blackmail ως “την απόπειρα χρηματικής εξαγοράς της σιωπής” (“the attempt to trade silence for money”· πρβλ. *τον ιδίου*, σ. 1819: “payment for secrecy”).

712. “Blackmail is gaining or attempting to gain anything of value or compelling or attempting to compel another to act against such person’s will, by threatening to communicate accusations or statements, about any person that would subject such person or any other person to public ridicule, contempt or degradation”.

713. Βλ. π.χ. *Ashworth*, Principles of Criminal Law, 62009, σ. 384. Τον όρο αυτόν χρησιμοποίησε πρώτος ο *Glanville Williams*, Blackmail, Criminal Law Review, Vol. 79 (1954), σ. 163 (βλ. π.χ. την αναφορά *Feinberg*, The moral limits of the criminal law, Vol. 4: Harmless Wrongdoing, 1990, σ. 363, υποσ. 46).

714. Έτσι π.χ. ο *Lindgren*, Unraveling the Paradox of Blackmail, Columbia Law Review, Vol. 84 (1984), σ. 670 κ.ε., 702. Ωστόσο, πρέπει εδώ να επισημανθεί ότι η εν λόγω μορφή εκβίασης *δεν* περιορίζεται σε απειλή αποκάλυψης μιας επώδυνης για τον απειλούμενο *πληροφορίας*. Όπως επισημαίνει ο *Leo Katz*, Blackmail and Other Forms of Arm-Twisting, University of Pennsylvania Law Review, Vol. 141 (1993), σ. 1567/1568, ο δράστης μπορεί να εκβιάζει και ως εξής: “Δώσε μου 10.000 \$, αλλιώς...” α) “θα σε κόψω στις εξετάσεις”, β) “θα ξελογιάσω τον αρραβωνιαστικό

θώς και για την δυσκολία επίλυσής του⁷¹⁵ (πρέπει, ωστόσο, να σημειωθεί εδώ ότι κάποιες φορές ο όρος “blackmail” χρησιμοποιείται με ευρύτερη σημασία, καλύπτοντας και τις λοιπές περιπτώσεις εκβιαστικής συμπεριφοράς, δηλαδή εκείνες που χαρακτηρίζονται ως “extortion”⁷¹⁶: σε αυτές πρόκειται για τον “κλασικό τύπο εξαναγκασμού”⁷¹⁷). Το παράδοξο αυτό, το οποίο εξ αφορμής της “υπόθεσης Joe Halderman”⁷¹⁸ αναζωογόνησε το ενδιαφέρον των Αμερικανών θεωρητικών, έχει δύο εκφάνσεις:

393 Η πρώτη έκφασή του συνοψίζεται στο ακόλουθο ερώτημα: Πώς μπορεί κάποιος να έχει το δικαίωμα να τελέσει δύο πράξεις, υπό την προϋπόθεση ότι αυτές εξετάζονται *χωριστά* (π.χ. έχει το δικαίωμα αφ’ ενός να ζητήσει χρήματα από άλλο πρόσωπο, αφ’ ετέρου να αποκαλύψει ή να απειλήσει ότι θα αποκαλύψει δυσάρεστες πληροφορίες για το ίδιο), αλλά να χάνει το δικαίωμα αυτό, όταν απλώς συνδυάζει τις δύο πράξεις μεταξύ τους;⁷¹⁹ Άραγε, είναι δυνατόν *δύο πράγ-*

σου!”, γ) “θα κάνω δώρο τα Χριστούγεννα στην ριψοκίνδυνη 19χρονη κόρη σου μια μοτοσυκλέτα!”, δ) “θα επισπεύσω τον θάνατο του άρρωστου πατέρα μας, εγκαταλείποντας την καθολική εκκλησία” κ.ο.κ.

715. *Westen*, ό.π., σ. 594.

716. Βλ. π.χ. *Smith and Hogan’s Criminal Law*, 132011, 25.1. Πρβλ. *Αλεξανδρή*, Η εκβίαση στο Αγγλικό Ποινικό Δίκαιο, Υπερ. 1992, σ. 1037 κ.ε., ο οποίος αναφέρεται στον βρετανικό νόμο περί κλοπής (Theft Act, 1968) και, ειδικότερα, στην 21η παράγραφό του, όπου ορίζεται ότι ένοχος για “blackmail” είναι εκείνος που «με σκοπό είτε να αποκομίσει όφελος ο ίδιος ή κάποιος τρίτος είτε να προκαλέσει ζημία σε άλλον, προβάλλει αδικαιολόγητες απαιτήσεις με την χρήση απειλών» (“A person is guilty of blackmail if, with a view to gain for himself or another or with intent to cause loss to another, he makes any unwarranted demand with menaces”).

717. Ο *Katz*, ό.π., σ. 1574, χρησιμοποιεί τον όρο “plain vanilla coercion”.

718. Ο Haldermann υπήρξε πολυβραβευμένος τηλεοπτικός παραγωγός, ο οποίος ζήτησε 2.000.000 δολάρια από τον *David Lettermann*, επίσης πολυβραβευμένο παρουσιαστή, παλαιότερα του NBC και εσχάτως του CBS, προκειμένου να μη δημοσιοποιήσει (κυκλοφορώντας βιβλίο, το οποίο θα αποτελούσε και το σενάριο κινηματογραφικής ταινίας) τις σεξουαλικές επαφές που είχε ο δεύτερος με γυναίκες υπαλλήλους του. Επ’ αυτού βλ. π.χ. *Robinson / Cahill / Bartels*, *Competing Theories of Blackmail: An Empirical Research Critique of Criminal Law Theory*, *Texas Law Review*, Vol. 89 (2010), σ. 291 κ.ε., 293.

719. Βλ. π.χ. την αναφορά του *Leo Katz*, ό.π., σ. 1567: “when [w]e combine these various innocent actions, a crime results – blackmail. *How odd; how mysterious; how come?*” (η έμφαση του γράφοντος). Επίσης *Peralta*, *Chantage als Ausbeutung – Über das Unrecht der bedingten Androhung erlaubter Taten*, *ZStW* 124 (2012), σ. 881, με υποσ. 1, ο οποίος, πάντως, επισημαίνει ότι υπάρχουν αρκετές περιπτώσεις κατά τις οποίες δύο *per se* επιτρεπόμενες πράξεις παράγουν μία απαγορευμένη, π.χ. ενώ επιτρέπεται κάποιος *πρώτον να πει τρία ποτήρια μπίρα* και *δεύτερον να οδηγεί αυτοκίνητο* (εφόσον έχει δίπλωμα), και τα δύο μαζί δεν επιτρέπεται να τα κάνει. Ήδη ο *Fletcher*, *Blackmail: The paradigmatic crime*, *University of Pennsylvania Law Review*, Vol. 141 (1993), σ. 1617, ο οποίος αντιμετωπίζει την περίπτωση “blackmail” όχι ως ένα “ανώμαλο έγκλημα” [“anomalous crime”], αλλ’ αντιθέτως ως ένα *χαρακτηριστικό παράδειγμα εγκληματικής πράξεως*, άρθρωνε τον εξής αντίλογο: «Το σεξ καθ’ εαυτό είναι συχνά επιθυμητό και επιτρεπτό, αλλά,

ματα που αυτοτελώς θεωρούμενα είναι άμεμπτα από πλευράς ηθικής και νομιμότητας, όταν εξετάζονται συνδυαστικά να οδηγούν στην αμαύρωσή τους⁷²⁰ και, συνακόλουθα, δύο καταφάσεις να δίνουν μια άρνηση⁷²¹, κατ' αντιστροφή του αξιώματος *duplex negatio est affirmatio*,⁷²²

Η δεύτερη έκφανση του προπεριγραφέντος παραδόξου αποτυπώνεται ως εξής: Πώς μπορεί να είναι παράνομη η υπό εξέταση συμπεριφορά, αν ο Α απειλήσει με αποκάλυψη του “αμαρτωλού μυστικού” του Β, αξιώνοντας χρήματα για την μη υλοποίηση της απειλής του, αλλά να μην είναι παράνομο το αντίστροφο φαινόμενο, δηλαδή το “λάδωμά” [bribery] του Α από τον ίδιο τον “αμαρτωλό” Β;⁷²³ Αν π.χ. πλησιάσει τον “κουτσομπόλη” εκείνος που έχει κάνει την “κουτσουκέλα” (π.χ. μια συζυγική απιστία) και του προσφέρει χρήματα για να κρατήσει ο πρώτος το στόμα του κλειστό, δεν χωρεί αμφιβολία ότι ο δεύτερος (όπως, βεβαίως, και ο πρώτος) κινείται σε νόμιμο πεδίο, δυνάμενος να εξαγοράσει την σιωπή του άλλου [“he may buy silence”]⁷²⁴. Ερωτάται λοιπόν: Πώς είναι δυνατόν να εξαρτάται η νομιμότητα της “πώλησης” της σιωπής για ένα “αμαρτωλό μυστικό”

όταν γίνεται με χρηματικό αντάλλαγμα, μετατρέπεται σε πορνεία! Βλ., όμως, τον αντίλογο του Wertheimer, Reply: George Fletcher on Blackmail, εις: Fletcher's Essays on Criminal Law, 2013, σ. 251: “Αν υπάρχει κάτι το οποίο δικαιολογεί την τιμώρηση της πορνείας που ασκείται με την συναίνεση της πόρνης, είναι οι συνέπειές της για την κοινωνία και όχι το ότι η πόρνη ή ο πελάτης είναι θύματα κάποιου άλλου”.

720. “Two things that taken separately are moral and legal whites together make a moral and legal black”. Η διατύπωση ανήκει στον *Glanville Williams*, ό.π., σ. 163· βλ. και *Block*, *The Crime of Blackmail: A Libertarian Critique*, *Criminal Justice Ethics*, 18 (1999), σ. 3· *Block / Kinsella / Hoppe*, *The Second Paradox of Blackmail*, *Business Ethics Quarterly*, Vol. 10 (2000), σ. 593.

721. Πρβλ. *Lindgren*, *Blackmail: An Afterword*, *University of Pennsylvania Law Review*, Vol. 141 (1993), σ. 1975: “why do two rights make a wrong?”. *Kathryn Christopher*, *Toward a Resolution of Blackmail's Second Paradox*, *Arizona State Law Journal*, Vol. 37 (2005), σ. 1127 κ.ε., 1130.

722. Ο *Δημάκης*, 2014, σ. 200, θεωρεί «προβληματικό στην όλη συζήτηση [...] ήδη το αφετηριακό σημείο: το (δήθεν) “παράδοξον της εκβίασεως”», στο μέτρο που «μπορεί μεν να απειλεί κανείς με μια νόμιμη ενέργεια, όμως ο επιδιωκόμενος σκοπός (η απόκτηση του οφέλους), δεν καλύπτεται από τον νόμο, εκτός αν υφίσταται αντίστοιχη αξίωση». Αν εξαιρέσουμε, όμως, την διάταξη περί επαιτείας, τι το (ποινικο)δικαικώς επιλήψιμο πράττουμε, όταν απλώς ζητάμε από τους άλλους να μας δώσουν/χαρίσουν χρήματα;

723. Βλ. π.χ. *Block*, *The Crime of Blackmail: A Libertarian Critique*, ό.π., σ. 3· *Block / Kinsella / Hoppe*, ό.π., σ. 594, όπου και το ερώτημα: “Why is bribery legal but blackmail not?”. *DeLong*, *Blackmailers, Bribe Takers, and the Second Paradox*, *University of Pennsylvania Law Review*, Vol. 141 (1993), σ. 1663 κ.ε., 1664.

724. *Smith*, *The Harm in Blackmail*, *Northwestern University Law Review*, Vol. 92 (1998), σ. 861 κ.ε., 863: “blackmail is a crime whose ‘mirror image’ is legal: if someone who wishes a secret to be kept approaches a person who has found it out and offers payment for silence, acceptance of the offer is not blackmail, or even illegal” (η έμφαση του γράφοντος). Πρβλ. την πραγμάτευση των περιπτώσεων “πρωτοβουλίας του παθόντος” από τον *Δημάκη*, 2014, σ. 218, ο οποίος δέχεται ότι: «Δεν είναι πια ο δράστης αυτός ο οποίος με την άσχετη απειλή προσβάλλει ανεπίτρεπτα

από το *ποιος αναλαμβάνει πρώτος την πρωτοβουλία* να διαπραγματευτεί την μη αποκάλυψή του;

βββ) Η γερμανική νομολογία

395 Παρότι στην γερμανική νομολογία η προβληματική της “chantage” συζητείται κατ’ εξοχήν στο πλαίσιο της παράνομης βίας, εύκολα μπορεί να μεταφερθεί *mutatis mutandis* και στο έγκλημα της εκβίασης (αρκεί να υποθέσουμε ότι η αξίωση του δράστη έχει περιουσιακό χαρακτήρα⁷²⁵). Δύο είναι κλασικές αποφάσεις για παράνομη βία, οι οποίες σχετίζονται με την συγκεκριμένη θεματική:

396 Με βάση την πρώτη απόφαση που εξεδόθη από το Εφετείο του Αμβούργου⁷²⁶ είχαν συμβεί τα ακόλουθα: Ο κατηγορούμενος, ο οποίος λόγω της θέσης του (υπάλληλος της εισαγγελίας) πληροφορήθηκε την άσκηση ποινικής δίωξης εις βάρος μιας δεκαεξάχρονης μαθήτριας που είχε κλέψει κάποιο αντικείμενο από ένα εμπορικό κατάστημα, τηλεφώνησε σε αυτήν, ζητώντας της να συναντηθούν, προκειμένου να συζητήσουν για την υπόθεση της κλοπής. Νομίζοντας η κοπέλα ότι μιλούσε με κάποιον δικηγόρο που εκπροσωπούσε την διεύθυνση του καταστήματος, συναντήθηκε με τον κατηγορούμενο, στον οποίο έσπευσε από την πρώτη στιγμή να δηλώσει ότι ο πατέρας της ήταν πολύ αυστηρός και δεν έπρεπε να φθάσει στ’ αφτιά του τίποτε σχετικό με την διαπραχθείσα κλοπή. Όταν ο κατηγορούμενος της αποκάλυψε ότι έχει την δυνατότητα να “παγώσει” την υπόθεση, η κοπέλα τον ρώτησε τι θα έπρεπε να του δώσει για να ξεχαστεί η πράξη της. Εκείνος απάντησε ότι θα έπρεπε να κοιμηθεί μαζί του, η κοπέλα όμως διαφώνησε, οπότε ο κατηγορούμενος της ζήτησε να τον “ικανοποιήσει” με το χέρι της. Φοβούμενη ότι ο κατηγορούμενος δεν θα την βοηθούσε, αν αυτή δεν εκπλήρωνε την επιθυμία του, τελικά υπέκυψε στην πρότασή του.

397 Το Εφετείο του Αμβούργου, αξιολογώντας το περιστατικό υπό το πρίσμα της απειλής παραλείψεως μιας μη υποχρεωτικής ενέργειας, έκρινε ότι ο κατηγορούμενος δεν ευθύνεται για παράνομη βία με το ακόλουθο σκεπτικό: «*Όποιος προσπαθεί να επηρεάσει άλλον υποσχόμενος σε αυτόν ότι θα του προσφέρει βοήθεια για την οποία δεν είναι υποχρεωμένος, του επισημαίνει την ύπαρξη μιας κατάστασης ανά-*

την ελευθερία της περιουσιακής διαθέσεως του παθόντος, αλλά ο παθών είναι εκείνος ο οποίος αποφασίζει να κάνει περιουσιακές παραχωρήσεις προς τον δράστη, προκειμένου να αποφύγει το κακό που τον απειλεί. Σε αυτή την περίπτωση, ο παθών αποφασίζει ελεύθερα να διαθέσει την περιουσία του και έτσι δεν περιορίζει ο δράστης την ελευθερία του αυτή».

725. Έτσι ακριβώς η *OLG Karlsruhe* NJW 2004, 3724, επί της οποίας βλ. κατωτέρω, πλαγιάρ. 402.

726. *OLG Hamburg* NJW 1980, 2592, με σύμφωνο σχόλιο *Ostendorf* = JR 1981, 296· βλ. σχετικώς και *Volk*, JR 1981, σ. 274 κ.ε.· *Schubarth*, JuS 1981, σ. 726 κ.ε., 727. Πρβλ. και *Δημάκη*, 2014, σ. 264.

γκης, προτείνοντάς του μια ενδεχόμενη οδό διαφυγής»⁷²⁷. Επεκτείνοντας την σκέψη αυτή, θα μπορούσαμε να συμπληρώσουμε: και άρα υπόλογος για το κακό που συνέβη είναι το ίδιο το θύμα, το οποίο υπέκυψε *ιδία υπευθυνότητι* στην συγκεκριμένη απειλή.

Η δεύτερη σχετική απόφαση εξεδόθη από το γερμανικό Ακυρωτικό τρία χρό- 398
νια αργότερα επί των εξής πραγματικών περιστατικών⁷²⁸: Η δεκαεξάχρονη Β. αφαίρεσε από πολυκατάστημα μια εσάρπα αξίας 40 γερμ. μάρκων. Έγινε, όμως, αντιληπτή από τον Ρ., υπεύθυνο ασφαλείας του καταστήματος, και οδηγήθηκε από αυτόν σε ένα γραφείο, στο οποίο έφθασε μετά από λίγο και ο κατηγορούμενος, συνάδελφος του Ρ. Μόλις ο Ρ. άρχισε να διατυπώνει ενώπιον της Β. το κείμενο της μηνύσεως, εκείνη άρχισε να τον ικετεύει να μην υποβάλει την μήνυση, διότι αλλιώς οι γονείς της “θα την σκότωναν” και, επιπλέον, αν αποκαλυπτόταν η διαπραχθείσα κλοπή, θα έχανε την δυνατότητα να κάνει την πρακτική της σε Τράπεζα. Και οι δύο υπάλληλοι, όμως, της απάντησαν ότι δεν μπορούν να πράξουν διαφορετικά, διότι, αν δεν υπέβαλλαν την μήνυση, τότε θα κινδύνευαν οι ίδιοι να χάσουν την θέση τους. Μόλις, όμως, ο Ρ. αποχώρησε από το γραφείο, ο κατηγορούμενος –ο οποίος, μάλιστα, εμφανίστηκε ως ιεραρχικά ανώτερος του Ρ.– είπε στην Β. ότι ίσως να υπάρχει τρόπος να την βοηθήσει. Της πρότεινε, λοιπόν, να πάει σε ένα διπλανό κατάστημα και να τον περιμένει εκεί για να μιλήσουν. Πράγματι, μετά από λίγα λεπτά εμφανίστηκε ο κατηγορούμενος και οδήγησε την Β. στο σπίτι του. Εκεί της είπε ότι, αν κοιμόταν μαζί του, θα άφηνε την μήνυση να “πέσει κάτω από το τραπέζι”. Η Β. προθυμοποιήθηκε να ενδώσει στην πρότασή του, επικαλέσθηκε όμως πρόβλημα χρόνου και συμφώνησε μαζί του να συναντηθούν κάποια από τις επόμενες μέρες. Εν τω μεταξύ, η Β. αφηγήθηκε το περιστατικό σε ένα έμπιστο πρόσωπό της, το οποίο ενημέρωσε την Αστυνομία, κι έτσι ο κατηγορούμενος συνελήφθη.

Ενώ αρχικά ο κατηγορούμενος καταδικάσθηκε για απόπειρα παράνομης βίας, 399
στην επόμενη δικαιοδοτική βαθμίδα το Εφετείο της Στουτγάρδης έκρινε ότι η επίμαχη πρόταση που έκανε ο κατηγορούμενος στην Β. ήταν αμφίσημη: Από την μια πλευρά θα μπορούσε να σημαίνει ότι, αν η Β. δεν δεχόταν να κοιμηθεί μαζί του, *θα προωθούσε* την μήνυση στην Αστυνομία, από την άλλη πλευρά όμως θα μπορούσε να σημαίνει ότι *δεν θα εμπόδιζε* τρίτους, και δη τον Ρ., *να προωθήσουν* την μήνυση στην Αστυνομία. Ειδικότερα εκρίθη ότι, στην μεν πρώτη περίπτωση δεν χωρεί αμφιβολία ότι ο κατηγορούμενος είναι ένοχος απόπειρας παράνομης βίας, πλην όμως στην δεύτερη περίπτωση ερίζεται κατά πόσον ο κατηγορούμενος θα

727. Η έμφαση του γράφοντος.

728. BGHSz 31, 195 = NStZ 1983, 311, με σχόλιο Schubarth = NJW 1983, 765· επ’ αυτής βλ. Roxin, JR 1983, σ. 333· F.-C. Schroeder, JZ 1983, σ. 284· Horn, Die Drohung mit einem erlaubten Übel: Nötigung?, NStZ 1983, σ. 497· επίσης Weber, εις: Arzt / Weber / Heinrich / Hilgendorf, StrafR, BT, 2009, § 9, Rdn. 83.

ήταν αξιόποινος, αφού «κατά την κρατούσα άποψη στην νομολογία, καθώς και κατά την άποψη που υποστηρίζεται από τμήμα της ποινικής επιστήμης, η απειλή μιας παράλειψης πληροί την αντικειμενική υπόσταση της παράνομης βίας, μόνο όταν ο δράστης είναι νομικά υποχρεωμένος να πράξει». Παρά ταύτα, το Εφετείο της Στουτγάρδης προέκρινε την άποψη ότι η κατάφαση του αξιοποιήσιμου μιας τέτοιας συμπεριφοράς εξαρτάται από το αν ο δράστης θέλει να δημιουργήσει την εντύπωση στο θύμα ότι θα κάνει χρήση της εξουσιαστικής του θέσης –είτε ενεργώντας είτε παραλείποντας–, σε περίπτωση που το τελευταίο δεν ικανοποιήσει την επιθυμία του. Η πίεση, όμως, που ασκεί ο δράστης στην βούληση του θύματος –συνεχίζει το δικαστήριο– δεν έχει να κάνει με το αν ο δράστης είναι υποχρεωμένος να πράξει. Κάθε προαναγγελλόμενη δυσμενής συνέπεια αποτελεί κακό, ανεξάρτητα από το αν αυτό υλοποιείται μέσω ενέργειας ή παραλείψεως. Η αναγωγή της νομικής υποχρέωσης του δράστη προς τέλεση της πράξεως σε κριτήριο για το αξιόποινο της προαναγγελλόμενης παραλείψεώς του θα ήταν επί της ουσίας αδικαιολόγητη και θα οδηγούσε σε τυχαία αποτελέσματα.

400 Λόγω, ωστόσο, της έκδοσης αντίθετων επί του θέματος αποφάσεων⁷²⁹, το εν λόγω δικαστήριο παρέπεμψε την υπόθεση να κριθεί από το γερμανικό Ακυρωτικό, το οποίο απεφάνθη ότι η απειλή ενός αισθητού κακού μπορεί να συνίσταται και στην προαναγγελία του δράστη ότι θα παραλείψει την τέλεση μια μη υποχρεωτικής ενέργειας. Για την θεμελίωση της θέσης του αυτής, το εν λόγω δικαστήριο διέλαβε τα ακόλουθα:

401 «Ο γενικός αποκλεισμός της προαναγγελίας μιας νόμιμης παράλειψης από την αντικειμενική υπόσταση των εγκλημάτων της παράνομης βίας και της εκβίασης θα είχε ως αποτέλεσμα, σε περιπτώσεις κατά τις οποίες προβάλλει αξιόμιμπος ο συσχετισμός της προαναγγελίας αυτής προς τον επιδιωκόμενο σκοπό, να αντιμετωπίζονται προνομιακά εκείνοι που μέσω της προαναγγελλόμενης νόμιμης παράλειψής τους, η οποία πάντως ισοδυναμεί με υλοποίηση ενός αισθητού κακού, επιτυγχάνουν τους σκοπούς τους εξίσου αποτελεσματικά όσο κι εκείνοι που απειλούν ότι θα τελέσουν μια συγκεκριμένη πράξη». Προσθέτει δε το γερμανικό Ακυρωτικό ότι «υπέρ της εξομοίωσης της παράλειψης με την ενέργεια συνηγορεί και η σκέψη ότι συχνά ο δράστης αφήνει ανοικτό το ενδεχόμενο αν θα ενεργήσει ή θα παραλείψει. Το πεδίο της αξιόποινης συμπεριφοράς, όμως, δεν μπορεί να εξαρτάται από αποχρώσεις λεκτικής διατύπωσης. Για την πίεση που απορρέει από μια προαναγγελία δεν παίζει καθοριστικό ρόλο αν ο δράστης θέλει να ενεργήσει ή να παραλείψει και αν η ενέργεια ή η παράλειψη είναι νόμιμη, αλλά *ποιο κακό* θα επέλθει ως συνέπεια της συμπεριφοράς του»⁷³⁰. Το αν μια απειλή παραλείψεως θα θεωρηθεί εν τέλει ότι πρέπει να εξαιρεθεί από το πεδίο

729. Βλ. π.χ. την απόφ. της 17.11.1959 (5 StR 456/59), GA 1960, 277.

730. Η έμφαση στο πρωτότυπο.

της παράνομης βίας και της εκβίασης εξαρτάται –καταλήγει το γερμανικό Ακυρωτικό– μόνο από την αξιολόγηση των συγκεκριμένων περιστάσεων και, ειδικότερα, από τον αξιόμιππο συσχετισμό του χρησιμοποιούμενου μέσου προς τον επιδιωκόμενο σκοπό· εν κατακλείδι, οι απειλές παραλείψεως δεν θα πληρούν την αντικειμενική υπόσταση της παράνομης βίας και της εκβίασης, μόνο όταν δι' αυτών διευρύνονται τα περιθώρια δράσης του απειλούμενου, χωρίς να τίγεται κατά αξιόπινο τρόπο η αυτονομία του να αποφασίσει τι θα πράξει.

Σε μια τρίτη υπόθεση με παρεμφερή περιστατικά, αλλά με την διαφορά ότι από τους συλληφθέντες επ' αυτοφώρω να κλέβουν ο κατηγορούμενος-υπεύθυνος ασφαλείας του καταστήματος ζήτησε χρήματα –και όχι ερωτική επαφή, όπως στις δύο προμνημονευθείσες αποφάσεις (άρα εδώ βρισκόμαστε στο πεδίο της εκβίασης και όχι της παράνομης βίας)–, προκειμένου να μην υπάρξει συνέχεια σε ό,τι αφορά την ποινική δίωξή τους (η πρωτοβουλία πάντως ήρθε από την δική τους πλευρά, αφού αυτοί αναζήτησαν τον κατηγορούμενο τηλεφωνικώς και τον ρώτησαν «αν θα μπορούσε να γίνει κάτι με την υποβολή της έγκλησης»), το Εφετείο της Καρλσρούης κατεδίκασε τον κατηγορούμενο για εκβίαση, επισημαίνοντας μεταξύ άλλων τα εξής⁷³¹: «το γεγονός ότι οι παθόντες είχαν σκεφθεί την παράδοση ενός χρηματικού ποσού στον κατηγορούμενο, ανεξάρτητα από την δική του συμπεριφορά, δεν δικαιολογεί διαφορετική εκτίμηση [ως προς την ευθύνη του για το έγκλημα της εκβίασης], αφού η δυσαναλογία ανάμεσα στο χρησιμοποιηθέν μέσο και τον επιδιωχθέντα σκοπό δεν έχει σημείο αναφοράς μόνο τα έννομα αγαθά των παθόντων, αλλά και τις αξιολογήσεις του συνόλου της έννομης τάξης, υπό το πρίσμα της οποίας δεν μπορεί να επιδοκιμασθεί η σημαντική εξεπίψεως Δικαίου –και μη κείμενη απλώς σε ένα [νομικώς αδιάφορο] κοινωνικό πεδίο ή μη δυνάμενη να χαρακτηριστεί ως κοινωνικώς πρόσφορη– συμπεριφορά του κατηγορουμένου»⁷³².

γγγ) Απώλεια ενός μελλοητικού ευεργετήματος versus επιδείνωση της θέσης του απειλούμενου

Εξ αφορμής τέτοιων περιπτώσεων υποστηρίχθηκε στην γερμανική επιστήμη ότι «όποιος κάνει σε άλλον μια προσφορά, θέτοντας συγκεκριμένες προϋποθέσεις, δημιουργεί μεν έναν πειρασμό στον οποίο δεν είναι εκτεθειμένος εκείνος που δεν του έγινε από πριν καμία προσφορά», πλην όμως «ένας απλός πειρασμός δεν συνιστά ποτέ προσβολή της ελευθερίας»⁷³³. Για τον λόγο αυτόν, δεν τελεί

731. *OLG Karlsruhe* NJW 2004, 3724.

732. Για την απόφαση αυτή βλ. τον σχολιασμό του *Warncke*, JA 2005, σ. 332 κ.ε. Σε ό,τι αφορά τις περιπτώσεις *πρωτοβουλίας του παθόντος* πρβλ. την θέση του *Δημάκη* όπως καταγράφεται ανωτέρω στην υποσ. 724.

733. *Roxin*, JR 1983, σ. 334 (η έμφαση του γράφοντος).

παράνομη βία ο κινηματογραφικός παραγωγός που υπόσχεται σε μια ηθοποιό την ανάθεση συγκεκριμένου ρόλου, εφόσον αυτή δεχθεί να γίνει η ερωμένη του (εδώ ο παραγωγός απειλεί την ηθοποιό ότι *δεν* θα την προσλάβει, αν απορρίψει την πρότασή του). Αν εν τέλει η ηθοποιός απορρίψει την πρόταση του παραγωγού, το μόνο που μπορεί να ειπωθεί είναι ότι αυτή απλώς *δεν αξιοποίησε μια επιπλέον ευκαιρία που της δόθηκε* από τον παραγωγό, χάνοντας έτσι ένα μελλοντικό ευεργέτημα, παραμένει όμως στην ίδια ακριβώς θέση με εκείνη στην οποία βρισκόταν και πριν της γίνει η σχετική πρόταση.

404 Επί τη βάσει παρεμφερούς λογικής κινούνται και εκείνοι που δέχονται ότι η έννοια του αισθητού κακού [empfindliches Übel] δεν αποτυπώνει μόνο μια γεγονυία, αλλά και μια *κανονιστική* προϋπόθεση. Τούτο σημαίνει ότι «δεν ενδιαφέρει απλώς αν η προαναγγελία του κακού είναι πρόσφορη να κινητοποιήσει τον απειλούμενο να ικανοποιήσει το αίτημα του δράστη, αλλά επιπροσθέτως ενδιαφέρει *αν πρέπει να αναμένεται από τον συγκεκριμένο απειλούμενο στην θέση που αυτός βρίσκεται –και δη για δικαίους λόγους– να αντισταθεί στην απειλή με συνετή αυτοεπιβολή* [“dass er der Drohung in besonnener Selbstbehauptung Stand hält”⁷³⁴]⁷³⁵, θέση και διατύπωση, μάλιστα, που απαντά και στην γερμανική νομολογία⁷³⁶.

734. Σε ό,τι αφορά την ελληνική μετάφραση του όρου “in besonnener Selbstbehauptung” πρβλ. Παναγόπουλο, ΠοινΔικ 2011, 812 (“με συνετό αυτοπεριορισμό”) και Δημάκη, 2014, σ. 41 (“στο πλαίσιο μιας συνετής διαφυλάξεως της θέσεώς του” [ενν.: του απειλούμενου]).

735. Horn, NStZ 1983, σ. 499· επίσης NK-Kindhäuser, 42013, § 253, Rdn. 8, ο οποίος ρητώς αναφέρεται στην αρχή της ίδιας ευθύνης [Selbstverantwortungsprinzip]· έτσι και MüKo-Gropp/Sinn, § 240, Rdn. 79.

736. BGHSτ 31, 195, 201· BGHSτ 32, 165· BGH NStZ 1992, 278· BGHSτ 44, 251· OLG Oldenburg NJW 2008, 3012 (για την απόφαση αυτή βλ. και πλαγιάρ. 444)· με την νομολογία αυτή θα μπορούσε ίσως να συσχετισθεί μια άποψη που έκανε περιορισμένη εμφάνιση στην ελληνική νομολογία και σύμφωνα με την οποία η απειλή προϋποθέτει «αδυναμία του απειλουμένου να αποφύγει τις απειλούμενες ζημιές, οι οποίες ανατρέπονται μόνο με τη συμμόρφωσή του στις υποδείξεις του απειλούντος, καθόσον, αν μπορεί με κάποιο τρόπο να εξουδετερώσει και να απαλλαγεί από αυτήν, εκβίαση δεν νοείται» (έτσι ΣυμβΠλημΑγτ 89/1998 ΕισΠροτ Α. Σοφουλάκη ΠοινΧρ 1998, 683· προ αυτού του βουλεύματος βλ. ΣυμβΠλημΘεσ 2512/1994 ΕισΠροτ Γ. Καντζιόδη Υπερ. 1992, 1421, με σχόλιο Πανών ΣυμβΠλημΘεσ 607/1990 ΕισΠροτ Ν. Καλλιόδη Αρμ. 1990, 479 = ΠοινΧρ 1990, 758. Επί της θέσεως αυτής πρβλ. την κριτική του Δημάκη, 2014, σ. 65, ο οποίος, όντας κατά βάσιν αντίθετος προς κανονιστικές σταθμίσεις, αντιτείνει ότι «το κρίσιμο δεν είναι η δυνατότητα εξουδετέρωσης, αλλά η ελεύθερη βούληση συμμόρφωσης προς την απειλή, δηλαδή η έλλειψη εξαναγκασμού»· βλ., όμως, NK-Toepel, 42013, § 240, Rdn. 105, ο οποίος αξιώνει να έχει η εξαναγκαστική κατάσταση μια επαρκή ποιότητα εξ επόψεως κανονιστικής [Zwangslage von normativ hinreichender Qualität]· πρβλ. και Laufen, Der Wucher, 2004, σ. 50). Σημειωτέον ότι, σύμφωνα με την πρόσφατη απόφαση OLG Hamm NStZ-RR 2013, 312, η απειλή του κατηγορουμένου ότι, αν δεν λάβει ως αντάλλαγμα ένα χρηματικό ποσό, δεν θα παραδώσει στην Εισαγγελία το ντοσιέ με τα στοιχεία που ενδεχομένως θα ήταν αξιοποιήσιμα ως αποδεικτικό υλικό, δεν αποτελεί απειλή πραγμάτωσης ενός αισθητού κακού κατά την έννοια του άρ. 253 παρ.

Ως εκ τούτου, η απειλή του Α ότι “θα κόψει την καλημέρα” προς τον Β, αν ο 405
 δεύτερος δεν δώσει στον πρώτο ένα μη οφειλόμενο χρηματικό ποσό, δεν αποτελεί μια ποινικώς σημαντική απειλή. Εδώ υπάγεται η εξής υπόθεση επί της οποίας έκρινε το γερμανικό Ακυρωτικό⁷³⁷: Ο κατηγορούμενος *απειλήσε την φίλη του ότι θα διακόψει τον δεσμό που είχε μαζί της*, αν δεν δεχόταν να συνουσιασθεί με τον φίλο του. Εκείνη, όντας παθολογικά εξαρτημένη από τον κατηγορούμενο, ανέχθηκε την συνουσία, προκειμένου να μην τον χάσει. Παρότι το δικαστήριο της ουσίας έκρινε τον κατηγορούμενο ένοχο για το έγκλημα της παράνομης βίας, το Ακυρωτικό ανήρεσε την απόφαση αυτή, αποφαινόμενο ότι, ανεξάρτητα από το αν η απειλή του αφορούσε ενέργεια (“*θα διαλύσει την σχέση*”) ή παράλειψη (“*δεν θα συνεχίσει την σχέση*”), σε κάθε περίπτωση δεν προανήγγειλε την υλοποίηση ενός αισθητού κακού, διότι ένα τέτοιο κακό υφίσταται, μόνο όταν «κατ’ αντικειμενική θεώρηση η απειλή είναι πρόσφορη να παρακινήσει έναν *συνετό* άνθρωπο που βρίσκεται στην συγκεκριμένη κατάσταση να εκδηλώσει την επιδιωκόμενη από τον απειλούντα συμπεριφορά»⁷³⁸.

Διαφορετικά, ωστόσο, υποστηρίχθηκε ότι έχει το πράγμα, οσάκις ο δράστης 406
 ως μέσο πίεσης χρησιμοποιεί την άρνησή του να πράξει κάτι για το οποίο δεν έχει μεν σχετική υποχρέωση, πλην όμως, ταυτοχρόνως, *εκμεταλλεύεται ένα κακό που θα πλήξει τον απειλούμενο*, η δε επέλευσή του εξαρτάται από την απόφαση αυτού του ίδιου, είτε πραγματικά είτε με βάση το πώς παρουσιάζει ο τελευταίος

1 γερμΠΚ. Στην προκειμένη περίπτωση (η οποία, πάντως, αφορά απειλή παραλείψεως) εκρίθη ότι από τους εκπροσώπους της Εισαγγελίας που ήρθαν σε επαφή με τον κατηγορούμενο αναμενόταν να αντισταθούν στην προαναγγελία αυτού ότι, σε περίπτωση μη καταβολής του χρηματικού ανταλλάγματος, δεν θα τους παρέδιδε το ντοσιέ με τα κρίσιμα στοιχεία, όντας άνευ σημασίας το ότι η Εισαγγελία μπορεί να μην ήταν σε θέση να αποκτήσει τα στοιχεία αυτά και χωρίς την καταβολή χρηματικού ανταλλάγματος. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο σκεπτικό της αποφάσεως, «σε ένα κράτος Δικαίου, προς το Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο του οποίου η σκέψη της “διαλεύκανσης των πραγματικών περιστατικών πάση θυσία” μόνο ξένη μπορεί να είναι, ο κίνδυνος να μη δύναται να επιτευχθεί πλήρως η διαλεύκανση αυτή είναι εγγενής προς το σύστημα. Ως εκ τούτου, υπό ένα *κανονιστικό* πρίσμα, δεν υπάρχει περιθώριο να γίνει δεκτό ότι είναι πρόσφορη να οδηγήσει σε εξαναγκασμό η απειλή του δράστη ότι δεν θα παραδώσει τα αποδεικτικά στοιχεία ή ότι θα τα παραδώσει μόνο υπό συγκεκριμένους όρους και, συνακόλουθα, δεν υπάρχει περιθώριο για το “εκβίασμο” των υπαλλήλων της Εισαγγελίας μέσω μιας τέτοιας απειλής»· αλλιώς θα είχε το πράγμα –διευκρινίζεται στην ίδια απόφαση– μόνο σε όλως εξαιρετικές περιπτώσεις, όπου η μη απόκτηση των κρίσιμων αποδεικτικών μέσων δεν θα δυσχέραινε απλώς την διαλεύκανση ενός ποινικά ενδιαφέροντος ιστορικού, αλλά ταυτοχρόνως θα συνεπαγόταν σοβαρές βλάβες για την ολόκληρη ή για μεμονωμένους πολίτες (πρβλ. *BGHSt* 32, 165). Υπέρ της συστατικής ερμηνείας της απειλής που εκτοξεύεται κατά μέλους κυβερνήσεως ο *Arzt*, *JZ* 1984, σ. 429, ο οποίος σημειώνει ότι το αγκάθι μιας “θυματοδογματικής συστολής” [viktimo-dogmatische Restriktion] δεν κρύβεται στις αρχές που την διέπουν, αλλά στις λεπτομέρειές της.

737. *BGHNStZ* 1982, 287.

738. Η έμφαση του γράφοντος.

την πραγματικότητα. Τούτο ισχύει λ.χ. στην προαναφερθείσα υπόθεση επί της οποίας έκρινε το γερμανικό Ακυρωτικό: Αν η παθούσα-δράστιδα της κλοπής δεν είχε ενδώσει στις ερωτικές ορέξεις του υπευθύνου ασφαλείας, τότε η κατάσταση δεν θα ήταν ίδια με την προ της απειλής διαμορφωθείσα κατάσταση [“es bleibt nicht alles beim Alten”], αλλά αυτή θα είχε επιδεινωθεί, αφού η κοπέλα θα είχε τιμωρηθεί με ό,τι αυτό θα συνεπαγόταν σε οικογενειακό και κοινωνικό επίπεδο. Υπό το πρίσμα αυτό, προκλήθηκε στην παθούσα μια ψυχική πίεση που ήταν αρκετή για την στοιχειοθέτηση της παράνομης βίας⁷³⁹.

407 Η παραπάνω διάκριση, η οποία, βεβαίως, στην Ελλάδα έχει νόημα να εξετάζεται περισσότερο στην εκβίαση και λιγότερο στην παράνομη βία (διότι σύμφωνα με το άρ. 330 ΠΚ η απειλή που εκτοξεύει ο δράστης πρέπει να αφορά τέλεση «σωματικής βίας ή άλλης παράνομης πράξης ή παράλειψης⁷⁴⁰), δεν φαίνεται να ακολουθεί ένα πειστικό κριτήριο. Το αν η μέχρι την κρίσιμη στιγμή διαμορφωμένη κατάσταση θα παραμείνει ίδια –οπότε δεν θεμελιώνεται ευθύνη του δράστη– ή, αντιθέτως, αν θα επιδεινωθεί μετά την υλοποίηση του κακού που έχει προαναγγείλει ο δράστης –οπότε θα χρεωθεί σε αυτόν η επιδείνωση της κατάστασης– δεν αποτελεί μια επαρκή διαπίστωση για την κατάφαση της ευθύνης του απειλούντος. Διότι τόσο στην πρώτη όσο και στην δεύτερη περίπτωση δεν αποκλείεται υπό ένα αξιολογικό πρίσμα να *επωμίζεται εν τέλει το ίδιο το θύμα την*

739. Για όλα αυτά βλ. *Roxin*, ό.π., ο οποίος, πάντως, με την θέση του αυτή τροποποίησε την προταθείσα από τον ίδιο “*αρχή της αυτονομίας*” [Autonomierinzip] του παθόντος, βάσει της οποίας δεν υφίσταται παράνομη βία –ούτε, αντιστοίχως, εκβίαση–, όταν κάποιος *απειλεί με παραλείψεις που τίθενται από την έννομη τάξη στην διακριτική ευχέρειά του* (βλ. *Roxin*, JuS 1964, σ. 377, ο οποίος επισημαίνει ότι «ουδείς μπορεί να έχει αξίωση από έναν άλλο πολίτη να συνεχίσει να ζει, ούτως ώστε η αυτοκτονία του δεύτερου να αποτελεί προσβολή της έννομης σφαίρας του πρώτου» και, συνακόλουθα, η απειλή αυτοκτονίας δεν μπορεί να θεμελιώσει ούτε παράνομη βία ούτε εκβίαση, αφού εκείνος που κάμπτεται από την εν λόγω απειλή ενεργεί αυτόνομα). Πρβλ. *Jäger*, Die Grenzen strafbarer Nötigung bei Drohungen mit einem Unterlassen, FS-Krey, 2010, σ. 193 κ.ε., 200 κ.ε., ο οποίος υποστηρίζει ότι κρίσιμο στοιχείο για την στοιχειοθέτηση παράνομης βίας επί απειλής παραλείψεως είναι το αν με την υλοποίηση του προαναγγελθέντος κακού θα επιδεινωθεί το status quo του απειλούμενου. Στην “*αρχή της αυτονομίας*” αναφέρονται παρ’ ημίν οι: *Ανδρουλάκης* (βλ. πλαγιάρ. 450), *Σπινέλλης* (ΠοινΔ, ΕιδΜ, Β’, 1985, σ. 50 = *τον ιδίου*, ΕιδΜ, 2011, σ. 321, πλαγιάρ. 52), *Φιλόπουλος* (ΠοινΧρ 2002, 297, υπό ΙΙΙ, δ. στ.) και *Δημάκης*, 2014, σ. 176 κ.ε., 238 κ.ε.

740. Πρβλ., όμως, την άποψη που υποστηρίχθηκε ήδη προ πολλών ετών, σύμφωνα με την οποία το παράνομο της απειλούμενης πράξης ή παράλειψης κρίνεται *in concreto*, «δηλαδή υπό την συγκεκριμένη μορφήν και υπό τας συγκεκριμένας συνθήκας, υφ’ ας απειλείται να τελεσθή αυτή» και, κατά συνέπεια, «παράνομος είναι η απειλούμενη πράξις ή παράλειψις *και* όταν ο απειλών έχει μεν *in abstracto* δικαίωμα να τελέση ταύτην, υπό την συγκεκριμένην μορφήν όμως, υφ’ ην απειλείται να τελεσθή, *συνιστά κατάχρησιν δικαιώματος* κατά το άρθρ. 281 Α.Κ.» (*Μαγκάκης*, ΠοινΧρ 1962, σ. 535· *Γάφος*, 1963, σ. 179, υποσ. 23· *Ψαρούδα-Μπενάκη*, 1979, σ. 219/220· *Συμεωνίδη-Καστανίδη*, Αρμ. 1982, 977). Για κριτική κατά της άποψης αυτής βλ. *Βαθιώτη*, ΠοινΔικ 2008, σ. 1069 κ.ε.

*ευθύνη για την απόφαση που λαμβάνει να θυσιάσει το τάδε επ' ωφελεία του δείνα εννόμου αγαθού. Όποιος διαμορφώνει μια κατάσταση η οποία τελικά θα οδηγήσει σε ένα προσωπικό μειονέκτημα δεν σημαίνει ότι, εξ αυτού και μόνο του λόγου, ευθύνεται για το μειονέκτημα αυτό. Όπως εύστοχα επισημαίνει ο *Jakobs*⁷⁴¹, η ένταση της εξαναγκαστικής επίδρασης εις βάρος του απειλούμενου αποτελεί ένα άκρως *νατουραλιστικό* κριτήριο· δεδομένου δε ότι «ο απειλούμενος μπορεί μεν να υφίσταται έναν εξαιρετικά υψηλό εξαναγκασμό, πλην όμως γι' αυτόν να είναι ο ίδιος υπόλογος [*selbst zuständig*], ο εξαναγκασμός πρέπει να προσδιορίζεται *κανονιστικά* και όχι μέσω της εσωτερικότητας [*Zwang ist normativ zu bestimmen, nicht per Innerlichkeit*]»⁷⁴².*

δδδ) Προσβάλλει η απειλή νόμιμης συμπεριφοράς (ειδικότερα: της αποκάθυψης του "αμαρτωλού μυστικού") την προσωπική ελευθερία του απειλούμενου;

Συνεπώς, καθοριστική βοήθεια σε σχέση με την άρνηση κατάφασης της ευθύνης του απειλούντος για εκβίαση μπορεί να μας προσφέρει μόνο η εστίαση στο ερώτημα αν –δεδομένου ότι συμπροστατευόμενο έννομο αγαθό στην εκβίαση είναι η *ελευθερία σχηματισμού και πραγμάτωσης της βουλήσεως*– με την *απειλή νόμιμης ενέργειας ή παράλειψης* ο απειλών προσβάλλει ή όχι *κατά έναν δικαίως ανεπίτρεπτο τρόπο* την προσωπική (βουλευτική) ελευθερία του απειλούμενου. 408

ι. Η κρατούσα άποψη: Ναι!

Η καταφατική απάντηση στο προπαρατεθέν ερώτημα φαίνεται να είναι η κρατούσα σε επιστήμη και νομολογία, τόσο στον γερμανικό όσο και στον ελληνικό χώρο. Ήδη ο *Engelhard*, προκειμένου να στηρίξει την άποψη περί στοιχειοθετήσεως ποινικής ευθύνης για (παράνομη βία ή) εκβίαση, ακόμη κι όταν η απειλή αφορά την υλοποίηση ενός νόμιμου κακού, χρησιμοποιούσε την εξής ωραία παρομοίωση: «Έτσι ακριβώς όπως *δύο χημικά συστατικά* τα οποία *από μόνα τους είναι ανώδυνα*, αν *συνδυασθούν* μπορούν να δώσουν *δηλητήριο*, ή όπως *δύο μουσικοί τόνοι* οι οποίοι *από μόνοι τους ηχούν όμορφα*, αν *χτυπηθούν μαζί* μπορούν να οδηγήσουν σε *παραφωνία*, έτσι κι όταν δύο ψυχικά δεδομένα, που από μόνα τους είναι άνευ σημασίας για το Δίκαιο, μπορούν να συγκροτήσουν ένα αξιόποιο πραγματικό, αν συνδυασθούν στο πλαίσιο μίας πράξης»⁷⁴³. Προσαρμόζοντας, λοιπόν, την πα- 409

741. *Jakobs*, GS-Hilde Kaufmann, 1986, σ. 800.

742. *Jakobs*, *αυτόθι*, υποσ. 31.

743. *Engelhard*, 1912, σ. 31 (οι εμφάσεις του γράφοντος) – έτσι, βεβαίως, θα είναι σαν να παράγεται μία νέα μορφή σύνθετων εγκλημάτων, εκ των οποίων και τα δύο συνθετικά δεν θα είναι εγκληματικές πράξεις (εν αντιθέσει προς τα σύνθετα εν στενή εννοία, όπου και οι δύο επιμέρους πράξεις είναι εγκληματικές, αλλά και προς τα σύνθετα εν ευρεία εννοία, άλλως: πολύπρακτα, όπου η μία μόνο πράξη είναι εγκληματική). Εδώ είναι προφανής η συγγένεια της επιχειρηματολογίας του

ρομοίωση αυτή στο έγκλημα της εκβίασης, θα μπορούσε κάποιος να οδηγηθεί στην θέση ότι «η ουσία του προβλήματος σχετικά με το παράνομο δεν είναι αν αυτός που πιέζει *επιτρέπεται να πράξει ή να παραλείψει* αυτό που αποτελεί αντικείμενο της απειλής του», αλλά «αν *επιτρέπεται να απειλήσει* γι' αυτό που προτίθεται να πράξει (ή παραλείψει)»⁷⁴⁴, αφού η απειλή πραγμάτωσης ενός κακού αποκτά *διαφορετικό (δηλ. εγκληματικό) νόημα*, όταν συνδυάζεται με την αξίωση προς τον απειλούμενο να προβεί σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή περιουσιακής φύσεως για την οποία δεν έχει υποχρέωση⁷⁴⁵.

410 Από τους σύγχρονους Έλληνες θεωρητικούς ο *Μυλωνόπουλος* υποστηρίζει ότι όταν η απειλή είναι άσχετη προς τον επιδιωκόμενο σκοπό, τότε στοιχειοθετείται εκβίαση, διότι σε αυτήν την περίπτωση ο δράστης επιδιώκει περιουσιακό όφελος κατά έναν *κοινωνικά απρόσφορο-αποδοκιμαζόμενο* τρόπο που «συνιστά *κατάπτωση* και *όχι ανάπτυξη* της προσωπικότητάς του»⁷⁴⁶.

411 Από τους παλαιότερους Έλληνες θεωρητικούς χαρακτηριστική είναι η τοποθέτηση του *Καρανίκας*⁷⁴⁷: «Εις την ημετέραν ποινικήν νομοθεσίαν ουδεμία διάκρισις ή περιορισμός ως προς το είδος και περιεχόμενον της απειλής γίνεται, ιδία αν πρόκειται περί “θεμιτής” ή παρανόμου απειλής [...] Όθεν οιαδιήποτε απειλαί θεμελιώνουσι την εκβίασιν στρεφόμεναι κατά της ελευθερίας ή της περιουσίας ή της τιμής ως λ.χ. η απειλή δημοσιεύσεως υποβολής μηνύσεως, προσάψεως ατιμωτικής κατηγορίας, αποκαλύψεως μυστικού δυναμένου να παραβιάσει την κοινωνικήν θέσιν του απειλουμένου ή προσώπου στενώς μετ' αυτού συνδεδεμένου, δημοσιογραφικού θορύβου, καταθέσεως επιβαρυντικών πραγμάτων» συμπλήρωσε δε ο ίδιος: «δεν έχει σημασίαν εάν το απειλούμενον κακόν είναι παράνομον ή τιμωρητέον αλλά και ενέργεια καθ' εαυτά επιτρεπταί [στοιχειοθετούν εκβίαση], ως λ.χ. διακοπή της επαγγελματικής συνεργασίας ή υποβολή μηνύσεως αποκαλύπτουσας αληθή γεγονότα θίγοντα την υπόληψιν του απειλουμένου»⁷⁴⁸.

412 Η θέση αυτή συμπλέει με την απολύτως κρατούσα άποψη στην ελληνική νομολογία, όπου παγίως γίνεται δεκτό ότι «η επαπειλούμενη σε βάρος του εξανα-

Engelhard με όσα προαναφέρθηκαν στο πλαίσιο της παρουσίασης του “παραδόξου του blackmail” (βλ. ανωτέρω, πλαγιάρ. 393). Υπέρ του αξιοποιήν της “chantage” και οι: *Eggert*, Chantage – Ein Fall der Beschränkung des Notwehrrechts?, NStZ 2001, σ. 225 κ.ε., 228· *Arzt*, Dolus eventualis und Verzicht, FS-Rudolphi, 2004, σ. 3 κ.ε., 7· *Fischer*, StGB, ⁶⁰2013, § 253, Rdn. 21.

744. *Αλεξανδρός*, Το έγκλημα της εκβίασης, 1995, σ. 144 (οι εμφάσεις του γράφοντος)· βλ. και *NK-Toepel*, ⁴2013, § 240, Rdn. 115: «μπορεί να επιτρέπεται μεν η πρόκληση του κακού, αλλά να μην επιτρέπεται η απειλή της». Από την αγγλοσαξονική επιστήμη βλ. π.χ. *Robinson / Cabill / Bartels*, ό.π., Texas Law Review, Vol. 89 (2010), σ. 293: “It [ενν.: blackmail] criminalizes the threat to do something that would not be criminal if one did it”.

745. Πρβλ. *Kollmann*, 1910, σ. 75.

746. *Μυλωνόπουλος*, *ΕιδΜ*, 2006, § 11, πλαγιάρ. 921, σ. 416 (η έμφαση στο πρωτότυπο).

747. *Καρανίκας*, *Εγχειρ. ΠοινΔ, ΕιδΜ, Τόμ. Γ', Τεύχ. Β'*, 1964, σ. 542

748. *Καρανίκας*, ό.π., σ. 541.

γκαζομένου ενέργεια *δεν απαιτείται να είναι παράνομη*, διότι εκβίαση συνιστά *όχι αυτή καθ' εαυτή η άσκηση εξουσίας ή δικαιώματος*, αλλά *η απειλή ασκήσεώς τους προς επίτευξη του σκοπού που αναφέρεται στο άρθρο 385 ΠΚ*⁷⁴⁹, εξ ου και ο Άρειος Πάγος έχει δεχθεί ότι *«για τη συγκρότηση της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος της εκβίασης δεν απαιτείται, όπως στη νομική σκέψη της απόφασης αναφέρεται να είναι παράνομη η επαπειλούμενη εις βάρος του εξαναγκαζομένου ενέργει-α»*⁷⁵⁰. Τούτο, βεβαίως, δεν είναι ορθό, διότι, όταν η απειλή αφορά υλοποίηση νόμιμου κακού, τότε θα πρέπει να αιτιολογείται ειδικώς το ασύνδετο των εξαναγκαστικών μέσων και του επιδιωκόμενου σκοπού!

Ούτως εχόντων των πραγμάτων, ήταν απολύτως αναμενόμενη (αλλά και μη **413** ορθή· βλ. και πλαγιάρ. 447) η επικύρωση της καταδικαστικής απόφασης για εκβίαση στην ακόλουθη υπόθεση επί της οποίας έκρινε ο Άρειος Πάγος με την *ΑΠ 867/2010* απόφασή του⁷⁵¹: Ο κατηγορούμενος-καθηγητής ΙΕΚ, σε περίοδο εξετάσεων είχε τηλεφωνικές επαφές με φοιτητές που υστερούσαν στο μάθημά του και δεν είχαν γράψει καλά στις εξετάσεις, στους οποίους ανέφερε ότι θα τους προβίβαζε, αν του κατέβαλλαν σε τραπεζικό λογαριασμό του 50 € για κάθε βαθμό που απαιτείτο για να περάσουν το μάθημα. Ο φοιτητής Β ενέδωσε και κατέθεσε στο λογαριασμό του κατηγορουμένου το ποσό των 150 €. Για τους αναφερόμενους στο κατηγορητήριο λοιπούς φοιτητές, ο κατηγορούμενος «έχοντας αποφασίσει να τελέσει το αδίκημα της εκβίασης [...], προέβη με την άνω συμπεριφορά του σε αρχή εκτέλεσης της πράξης της εκβίασης» δηλαδή προσπάθησε «να τους εξαναγκάσει στην άνω ενέργεια που ζημιώνει την περιουσία τους, πλην όμως η πράξη του δεν ολοκληρώθηκε και παρέμεινε ως προς αυτούς στο στάδιο της απόπειρας, όχι από βούληση του κατηγορουμένου, αλλά από εξωτερικά εμπόδια, διότι οι φοιτητές αυτοί δεν υπέκυψαν στις απαιτήσεις του και τον κατήγγειλαν στη Διευθύντρια του ΙΕΚ».

Ο Άρειος Πάγος έκρινε ορθή και αιτιολογημένη την εν λόγω καταδικαστική **414** απόφαση, αποφαινόμενος ειδικότερα ότι «αναφέρεται ο τρόπος τέλεσης των πράξεων αυτών αφού διαλαμβάνονται τα αντικειμενικά και υποκειμενικά στοιχεία

749. *ΑΠ 724/2011· ΑΠ 47/2010 ΠοινΧρ 2011, 22· ΑΠ 2042/2009 ΠοινΧρ 2010, 664· ΑΠ 1261/2009 ΠοινΧρ 2010, 323· ΑΠ 233/2008 ΠοινΧρ 2009, 49 = ΠοινΔικ 2008, 991*, με σχόλιο *Βαθιώτη*. Η διατύπωση αυτή συμπίπτει με εκείνη που επιλέγει ο *Μπουρόπουλος*, ΠοινΧρ 1964, σ. 4, ο οποίος έγγραφε: «Η απειλουμένη πράξις δεν απαιτείται να είναι παράνομος. Ως απειλή δύναται να χρησιμεύσει και η δήλωσις ασκήσεως δικαιώματος, νομίμως προσήκοντος τω απειλούντι, διότι εκβίασιν συνιστά *οχι αυτή καθ' εαυτήν η άσκησις τοιούτου δικαιώματος*, αλλ' η απειλή ασκήσεως τούτου επί τω εν άρθρω 385 σκοπώ» (η έμφαση του γράφοντος): βλ. ήδη *ΑΠ 78/1954 ΠοινΧρ 1954, 221*. Από την γερμανική νομολογία πρβλ. *BGHSt 31, 195*: “Entscheidend sei nicht, wie der Täter droht, sondern womit er droht!”.

750. *ΑΠ 534/2004 ΠοινΧρ 2005, 159, 161*, με αντίθ. ΕισΠρωτ *Ε. Αντωνιάκη*.

751. ΠοινΔικ 2011, 809, με σχόλιο *Παναγόπουλου*.

τελέσεως αυτών, προκύπτει δε σαφώς ότι προς τέλεση τούτων εξαναγκάσε [ενν.: ο κατηγορούμενος] τον παθόντα με απειλή στην πράξη της καταβολής του αναφερομένου ποσού και δι' απειλής επιχείρησε να εξαναγκάσει τους λοιπούς παθόντες στην καταβολή των αναφερομένων ποσών, πράξεων εκ των οποίων αντιστοίχως επήλθε ζημία στην περιουσία του εξαναγκασθέντος φοιτητή και επιχείρησε δι' απειλής σε καταβολή του αναφερομένου ποσού από τους λοιπούς παθόντες»⁷⁵².

ii. Ο αντίλογος: Διεύρυνση του πεδίου ελευθερίας του απειθουμένου

- 415 Σε αντίθεση με την προμνημονευθείσα επιχειρηματολογία και, συνακόλουθα, με την σταθερή γραμμή που ακολουθεί πάνω από μισόν αιώνα το ελληνικό Ακυρωτικό, εξακολουθώ να πιστεύω⁷⁵³ ότι με την απειλή νόμιμης ενέργειας ή παράλειψης ο απειλών στην πραγματικότητα δεν συρρικνώνει την προσωπική ελευθερία, αλλά συμβάλλει στην *διεύρυνση του πεδίου δράσης* του “θύματος”, αφού δίνει σε αυτό την δυνατότητα να επιλέξει να *διαπραγματευθεί* κι έτσι να *κερδίσει κάτι που προηγουμένως ούτως ή άλλως δεν τον ανήκε*⁷⁵⁴. Όπως ισχύει ότι, όταν απαγορεύε-

752. Οι εμφάσεις του γράφοντος.

753. Βλ. ήδη τις σκέψεις που καταγράφονται εις: ΠοινΔικ 2008, σ. 1078 κ.ε. = ΤιμΤομ Ά. Μπενάκη-Ψαρούδα, 2008, σ. 90 κ.ε.

754. Ο Δημάκης, 2014, σ. 187, κάνει λόγο για “άποψη *Jakobs/Babιώτη*”, δίνοντας, όμως, έτσι την εντύπωση ότι η άποψη αυτή δεν έχει υποστηριχθεί από άλλους εκπροσώπους της ποινικής επιστήμης, μολονότι και ο ίδιος ο συγγραφέας (ό.π., σ. 184, υποσ. 547) παραπέμπει στους περισσότερους από αυτούς. Ειδικότερα, εκτός του *Jakobs* (FS-Peters, 1974, σ. 69 κ.ε.: GS-Hilde Kaufmann, 1986, σ. 791 κ.ε.: *Altes und Neues zum strafrechtlichen Vorsatzbegriff*, RW 2010, σ. 283 κ.ε., 301, υποσ. 62), την θέση ότι η απειλή νόμιμου κακού δεν μπορεί να θεμελιώσει παράνομη βία ή εκβίαση ελλείψει προσβολής της προσωπικής ελευθερίας έχουν υποστηρίξει και οι ακόλουθοι: *Heintschel-Heinegg*, *Gewalt als Nötigungsmittel*, 1975, σ. 159 κ.ε.: *Horn*, *NStZ* 1983, σ. 497: *Timpe*, *Die Nötigung*, 1989, σ. 27 κ.ε.: *Neumann*, *ZStW* 109 (1997), σ. 8: *Amelung*, *GA* 1999, σ. 192: *Lesch*, *Die Nötigung als Delikt gegen die Freiheit*, FS-Rudolphi, 2004, σ. 483 κ.ε., 487 κ.ε.: *Rönnau*, *Willensmängel bei der Einwilligung im Strafrecht*, 2001, 444: *Gutmann*, *Freiwilligkeit als Rechtsbegriff*, 2001, σ. 272 κ.ε.: *SK-Horn/Wolters*, *SK*, 72003, § 240, Rdn. 16. Από τον αγγλοσαξονικό χώρο πρβλ. *Block*, *The Crime of Blackmail: A Libertarian Critique*, ό.π., σ. 5: “one’s reputation is not something one owns as one might own one’s body or a piece of property”. Σε σχέση με το έγκλημα του βιασμού πρβλ. *Φνιράκη*, εις: *Παρασκευόπουλου/Φνιράκη*, *Αξίοποινες σεξουαλικές πράξεις*, 2011, § 8, πλαγιάρ. 44, σ. 122, όπου γίνεται δεκτό ότι «η εξάρτηση της δανειοδότησης ενός υπερχρεωμένου ατόμου [από] την τέλεση σεξουαλικών πράξεων μπορεί να είναι ανήθικη, αλλά δεν είναι αξιόποινη», με το επιχείρημα ότι «ουσιαστικά πρόκειται εδώ για μια συναλλαγή, αφού το “θύμα” έχει περιθώρια διαπραγμάτευσης, στάθμισης των δεδομένων και ενδεχομένως άρνησης της “πρότασης» (εν προκειμένω, πάντως, το κακό που προαναγγέλλει ο δράστης συνίσταται σε παράλειψη και όχι σε ενέργεια)· αντιθέτως, ο ίδιος συγγραφέας υποστηρίζει ότι «απειλή –και όχι πλέον πρόταση– θα έχουμε, αν το απειλούμενο “νόμιμο” κακό είναι δυσανάλογα σημαντικότερο σε σχέση με την προσβολή της σεξουαλικής αυτοδιάθεσης, ώστε να μην παραμένουν περιθώρια περίσκεψης ή άρνησης του θύματος» (επομένως, η άποψη αυτή αποκλίνει από την εδώ υποστηριζόμενη, στο

ται να προαναγγείλουμε ένα κακό, απαγορεύεται κατά μείζονα λόγο να το επιφέρουμε, έτσι ισχύει και ότι: ένα κακό που επιτρέπεται να το προκαλέσουμε (π.χ. ο Α επιτρέπεται να καταγγείλει στην αστυνομία τον δολοφόνο Β), επιτρέπεται και να το προαναγγείλουμε (π.χ. ο Α απειλεί τον Β ότι θα τον καταγγείλει για την διαπραχθείσα δολοφονία, εκτός αν ο Β δώσει στον Α ένα χρηματικό ποσό)⁷⁵⁵, δίνοντας μάλιστα την ευκαιρία στον αποδέκτη της προαναγγελίας να αποφύγει την υλοποίηση του κακού;⁷⁵⁶ Επομένως, υπό το πρίσμα αυτό, ο “δράστης” είναι ελεύθερος να αξιώσει αμοιβή για να προβεί στην ενέργειά του και, αντιστοίχως, το θύμα πρέπει να αποφασίσει με *δική του ευθύνη* αν θα καταβάλει την αμοιβή.

Όπως σημειώνει τελευταίως και ο *Peralta*⁷⁵⁷, είναι άξιον απορίας γιατί πρέπει να μεταχειριζόμαστε δυσμενέστερα εκείνον που παραλείπει την προαναγγελθείσα πράξη με αντάλλαγμα ένα χρηματικό ποσό από εκείνον που, χωρίς να προαναγγείλει την πράξη του, προχωρεί στην τέλεσή της, παρότι από την πλευρά του θύματος φαίνεται προτιμότερο να πληρώσει, προκειμένου να μην τελεσθεί η πράξη, απ’ ό,τι να ανεχθεί την τέλεσή της⁷⁵⁸. Συμπληρώνοντας την σκέψη αυτή,

416

μέτρο που δεν εξαιρεί πάντοτε την απειλή ενός νόμιμου κακού από την εμβέλεια της αντικειμενικής υποστάσεως του υπό εξέταση εγκλήματος βίας, αλλά εστιάζει στο αν η απειλή του νόμιμου κακού αφήνει διαπραγματευτικά περιθώρια στον απειλούμενο).

755. Βλ. και *Horn*, ό.π., σ. 498: “*ό,τι επιτρέπεται να κάνω στον άλλον, πρέπει να επιτρέπεται και από πριν να του το πω*” [“was ich dem anderen zufügen darf, muß ich ihm auch vorher sagen dürfen”]: πρβλ. και την φράση “*what you may do... you may threaten to do*” που είχε χρησιμοποιηθεί από τον δικαστή Holmes στην υπόθεση *Vegetahn v. Guntner*, 44 N.E. 1077, 1081 (Mass. 1896), κατά παραπομπή *Christopher*, *Exchange: Meta-Blackmail*, *The Georgetown Law Journal*, Vol. 94 (2006), σ. 739 κ.ε., 743, υποσ. 22· έτσι και ο *Murphy*, *Blackmail: A Preliminary Inquiry*, *Monist* 63 (1980), σ. 156 κ.ε., 159/160· πρβλ., επίσης, την άποψη του *Feinberg*, *The Moral Limits of the Criminal Law*, Vol. 4: *Harmless Wrongdoing*, 1988, σ. 275 (βλ., όμως, την κριτική που ασκεί στις θέσεις του ο *Δημάκης*, 2014, σ. 196 και 200). Αντίθετος ο *Gordon*, *Truth and Consequences: The Force of Blackmail’s Central Case*, *University of Pennsylvania Law Review*, Vol. 141 (1993), σ. 1741 κ.ε., 1744: «Ανεξάρτητα από το αν έχουμε την ελευθερία να απειλήσουμε, το Δίκαιο συχνά μας απαγορεύει να εμπορευόμαστε τις ελευθερίες μας».

756. Βλ. ήδη *Kollmann*, *Die Lehre von der Erpressung nach deutschem Recht*, 1910, σ. 75· επίσης *Timpe*, ό.π., σ. 149.

757. *Peralta*, ό.π., σ. 882.

758. Από την αγγλοσαξονική βιβλιογραφία πρβλ., όμως, *Altman*, *A Patchwork Theory of Blackmail*, *University of Pennsylvania*, Vol. 141 (1993), σ. 1639 (“disclosing the [embarrassing] information is often acceptable or only moderately immoral”) και ιδίως *Lindgren*, ό.π., σ. 702/703, ο οποίος θεωρεί ότι η απαξία της απειλής αποκάλυψης των “αμαρτωλών μυστικών” που συνοδεύεται από την αξίωση “λύτρων σιωπής” συνίσταται στο γεγονός ότι ο απειλών επιδιώκει να αποκομίσει ατομικό όφελος εκμεταλλεόμενος *παραιοικικά* τα “διαπραγματευτικά ατού” ενός τρίτου προσώπου που έχει συμφέρον να μάθει την αλήθεια, π.χ. η σύζυγος του άπιστου (“the blackmailer is negotiating for his own gain with someone else’s leverage of bargaining chips”)· κι έτσι το θύμα πληρώνει τον δράστη για να αποφευχθεί η ζημιογόνος γι’ αυτό ανάμιξη του τρίτου (όπως χαρα-

μπορούμε να αναρωτηθούμε περαιτέρω: Γιατί να είναι ο “καλός της υπόθεσης” (“καλός”, υπό την έννοια ότι ενεργεί σύμφωνα με το Δίκαιο) εκείνος που απροειδοποίητα, ενεργώντας *ενάντια στην θέληση* του “αμαρτήσαντος”, τελεί την πράξη που θα βλάψει τον τελευταίο⁷⁵⁹, αλλ’ αντιθέτως να είναι ο “κακός της υπόθεσης” (“κακός”, υπό την έννοια ότι ενεργεί αντίθετα προς το Δίκαιο) εκείνος που δίνει την ευκαιρία στον “αμαρτήσαντα” να αποτρέψει *με την θέλησή του* την υλοποίηση του προαναγγελθέντος κακού, διαπραγματευόμενος το ποσό που θα θεωρούσε ότι είναι σε θέση να δώσει, προκειμένου να αποφύγει τα χειρότερα;

417 Μάλιστα, ο ίδιος συγγραφέας⁷⁶⁰ εισφέρει και ένα επιχείρημα για την εξουδετέρωση της σημασίας που αποδίδει η κρατούσα άποψη στο ασύνδετο του χρησιμοποιούμενου μέσου και του επιδιωκόμενου σκοπού: Υπάρχουν περιπτώσεις κατά τις οποίες όχι απλώς δεν απαγορεύεται, αλλά πολύ περισσότερο είναι *ευκαίμον* να συσχετίσει κάποιος δύο αρχικώς άσχετες μεταξύ τους πράξεις – πρόκειται για *προτάσεις/προσφορές που γίνονται στο πλαίσιο του εμπορίου*. Αν η σιωπή εκείνου που γνωρίζει το “αμαρτωλό μυστικό” και τα χρήματα που ζητά για να μην το προδώσει δεν τελούν σε κάποια εσωτερική συνάφεια, τότε τέτοια συνάφεια δεν υπάρχει ούτε μεταξύ ενός φτυαριού που έχει κάποιος στην κυριότητά του και των χρημάτων που ζητά για να το δώσει σε άλλον! Σύμφωνα με τον *Peralta*, εξήγηση για την διαφορετική αντιμετώπιση αυτών των δύο περιπτώσεων δεν μπορεί να προσφέρει η σκέψη ότι στην περίπτωση του φτυαριού ο κύριός του έχει το δικαίωμα να το κρατήσει και γι’ αυτό επιτρέπεται να ζητά να του δώσει χρήματα όποιος θέλει να το αποκτήσει. Διότι αυτό ακριβώς συμβαίνει και με την αποκάλυψη του “αμαρτωλού μυστικού”: ο γνώστης του έχει το δικαίωμα να το προδώσει και κανείς δεν μπορεί να τον αναχαιτίσει. Άλλωστε, αυτό είναι το χαρακτηριστικό γνώρισμα των προτάσεων/προσφορών: εξ ορισμού στερούνται συναφείας

κτηριστικά τονίζει ο συγγραφέας –σ. 717–, η απειλή εκτοξεύεται από το *λάθος πρόσωπο*, δηλαδή εκείνο που, *ελλείψει άμεσου ενδιαφέροντος, δεν νομιμοποιείται να κάνει χρήση των “διαπραγματευτικών ατού” του τρίτου* «με τι δικαίωμα πάει το πρόσωπο αυτό να βγάλει χρήματα, διαχειριζόμενο τα συμφέροντα των άλλων;», αναρωτιέται ο συγγραφέας). Όπως, όμως, εύστοχα αντιτείνει ο *Block*, *The Case for De-Criminalizing Blackmail*, ό.π., σ. 238, αυτός ο τρίτος που θα είχε άμεσο συμφέρον να πληροφορηθεί το περιεχόμενο του “αμαρτωλού μυστικού” δεν νομιμοποιείται να ζητήσει την αποκάλυψή του από εκείνον που το γνωρίζει και, ταυτοχρόνως, απειλεί τον “αμαρτήσαντα”. έτσι, ο απειλών αξιοποιεί τα *δικά του “διαπραγματευτικά ατού”* [“the blackmailer is dealing with his own chip”] και όχι εκείνα του άμεσα ενδιαφερόμενου τρίτου, ο οποίος δεν έχει στα χέρια του τέτοια “ατού”, αφού, πολύ απλά, δεν είναι γνώστης της κρίσιμης πληροφορίας!

759. Σχετικά με την θέση ότι η πράξη της αποκάλυψης της επίμαχης πληροφορίας είναι δικαιολογημένη στο μέτρο που καλύπτεται από την ελευθερία του λόγου βλ. *Levy*, *The Solution to the Real Blackmail Paradox: The Common Link Between Blackmail and Other Criminal Threats*, *Connecticut Law Review*, Vol. 39 (2007), σ. 1051 κ.ε., 1055, ο ίδιος, όμως, σημειώνει ότι «η ελευθερία του λόγου δικαιολογεί *μόνο* την επικοινωνία και όχι το αντίθετό της, δηλ. την σιωπή».

760. *Peralta*, ό.π., σ. 887.

και γι' αυτό δεν αποτελούν αξιώσεις. Συνεπώς, το επιχείρημα της έλλειψης συνάφειας μέσου και σκοπού δεν εξηγεί αφ' εαυτού γιατί πρέπει να είναι αξιόποινος για εκβίαση όποιος λέει στον άλλον: “αν θες την σιωπή μου, πρέπει να με πληρώσεις”, αφού, αντιστοίχως, ουδείς θα διανοείτο να πει ότι είναι αξιόποινος όποιος θα έλεγε: “αν θες το φτυάρι μου, πρέπει να με πληρώσεις”!

Εν πάση περιπτώσει, επειδή όποιος απειλεί με νόμιμη ενέργεια ή παράλειψη *διευρύνει* –και *δεν περιορίζει*– το πεδίο δράσης του απειλούμενου, άρα δεν προσβάλλει την βουλευτική ελευθερία του “παθόντος”, *δεν πρέπει να ενδιαφέρει* αν το χρησιμοποιούμενο (νόμιμο, αλλά εν τέλει) εξαναγκαστικό μέσο είναι *άσχετο προς τον επιδιωκόμενο σκοπό*.⁷⁶¹ Όποιος απειλεί τον “φίλο” του ότι θα προδώσει στην γυναίκα του ένα γι' αυτόν επώδυνο μυστικό που του έχει εμπιστευθεί, αν αυτός δεν του χαρίσει τα χρωστούμενα, παρέχει ακριβώς στον απειλούμενο την *δυνατότητα να “παζαρέψει” κάτι που ο άλλος έχει δικαίωμα να πράξει*. Από την στιγμή που κάποιος εμπιστεύεται ένα μυστικό στον “φίλο” του, κατ' αρχήν *δεν μπορεί να διασφαλισθεί νομικά* ότι αυτό ποτέ δεν θα αποκαλυφθεί· ζητώντας ο “φίλος” αυτός χρήματα με αντάλλαγμα την σιωπή του, μπορεί να συμπεριφέρεται κατά τρόπο *ηθικώς επιλήψιμο*, αλλά πάντως προσφέρει στο “θύμα” την δυνατότητα να εξαγοράσει την σιωπή του: κατά τούτο, του δίνει μια δυνατότητα που προηγουμένως δεν είχε.

Για την κατανόηση της θέσης που εξαιρεί την απειλή νόμιμου κακού από την εμπέλεια της αντικειμενικής υποστάσεως της εκβίασης⁷⁶² είναι χρήσιμο να σκε-

761. Πρβλ. και *Gutmann*, ό.π., σ. 278, ο οποίος επισημαίνει ότι κάθε σημαντική δυνατότητα που προσφέρεται σε ένα πρόσωπο, ιδίως όταν αυτό βρίσκεται σε κατάσταση ανάγκης, ακόμη δηλαδή και μια δυνατότητα που είναι *άσχετη* προς τον επιδιωκόμενο σκοπό, *διευρύνει την ελευθερία* σχηματισμού και πραγμάτωσης της βούλησής του.

762. Απειλή νόμιμου κακού, βεβαίως, συνιστά και η απειλή *αντοπροσβολής*, ειδικότερα δε *αυτοκτονίας*. Πρβλ. την απόφ. *BGH NStZ* 1982, 286, με την οποία εκρίθη ότι η απειλή αυτή δεν μπορεί να στοιχειοθετήσει ευθύνη για βιασμό, αν ο αποδέκτης της απειλής ικανοποιήσει την επιθυμία του απειλούντος, προκειμένου ο δεύτερος να μην υλοποιήσει το κακό που στρέφει εναντίον του εαυτού του· το γερμανικό Ακυρωτικό επεσήμανε ότι *η ένταξη της απειλής της αυτοκτονίας στα ποινικώς σημαντικά εξαναγκαστικά μέσα θα μας απομάκρυνε αισθητά από την αρχική βούληση του νομοθέτη* πρβλ. και *OLG Hamm NStZ* 1995, 547, όπου εκρίθη ότι η *απειλή αυτοπυρπόλησης δεν μπορεί να θεμελιώσει ευθύνη για αντίσταση*, με το επιχείρημα ότι, σύμφωνα με τον προστατευτικό σκοπό του εγκλήματος της αντίστασης, η προαναγγελλόμενη βία πρέπει να προορίζεται να ασκηθεί σε βάρος των οργάνων της τάξεως· ταυτοχρόνως, όμως, έγινε δεκτό ότι δεν αποκλείεται η δυνατότητα στοιχειοθέτησης ευθύνης για το έγκλημα της παράνομης βίας. Για την απειλή αυτοκτονίας ως ενδεχόμενο τρόπο τέλεσης της εκβίασης (αλλά και της παράνομης βίας) πρβλ. *Μυλωνόπουλο*, ΕιδΜ, 2006, πλαγιάρ. 866, ο οποίος την αρνείται, αναφέροντας ως αιτιολογία ότι «το εξαγγελόμενο κακό [...] πρέπει να αφορά σε πρόσωπο *διαφορετικό από το δράστη*» (η έμφαση στο πρωτότυπο), χωρίς, ωστόσο, να εξηγεί από πού απορρέει αυτή η ανάγκη ετεροπροσωπίας αποδέκτη του κακού και απειλούντος· έτσι και ο *Kienapfel*, ΒΤ, Ι, 1997, § 105, Rz. 51, με επίκληση, ωστόσο, του γράμματος του άρ. 74 αυστρΠΚ (για το αντίστοιχο επιχείρημα με βάση το γράμμα του γερμανικού ΠΚ πρβλ. *Βαθιώτη*, ΠοινΧρ 2008, σ. 300)· για την άποψη του *Roxin* βλ. ανωτέρω, υποσ. 739. Αντι-

φθούμε *πόσο μεγάλη δυσκολία* έχουμε να αποφασίσουμε τι εν τέλει θέλουμε να πράξουμε, οσάκις βρισκόμαστε ενώπιον μιας καταστάσεως στο πλαίσιο της οποίας μας παρουσιάζονται πολλές εναλλακτικές δυνατότητες και, αντιστοίχως, πόσο μικρή δυσκολία έχουμε να αποφασίσουμε, όταν οι εναλλακτικές δυνατότητες είναι περιορισμένες. Αρκεί να φαντασθούμε ότι προμηθευόμαστε ένα εισιτήριο για την παρακολούθηση μιας κινηματογραφικής ταινίας σε θερινό σινεμά όπου οι θέσεις δεν είναι αριθμημένες και ότι στο σινεμά αυτό αποδεικνύεται ότι έχουμε πάει μόνο εμείς και να αντιπαραβάλουμε την περίπτωση αυτή με εκείνη όπου με το ίδιο εισιτήριο μπαίνουμε σε ένα σινεμά με ελάχιστες κενές θέσεις: στην πρώτη περίπτωση είναι βέβαιοι ότι θα χρειαστούμε αρκετά δευτερόλεπτα για να επιλέξουμε την θέση μας (αν συνοδευόμαστε μάλιστα από κάποιο αναποφάσιστο πρόσωπο, τότε τα δευτερόλεπτα μπορεί να γίνουν λεπτά!), ενώ στην δεύτερη περίπτωση είναι εξίσου βέβαιοι ότι, ελλείψει πολλών επιλογών, θα εντοπίσουμε ταχύτατα την θέση στην οποία θα καθίσουμε για να παρακολουθήσουμε το έργο. Παρότι, λοιπόν, έτσι θα είχαν τα πράγματα, ουδείς θα διανοείτο να υποστηρίξει ότι στην πρώτη περίπτωση, λόγω της δυσκολίας να ληφθεί απόφαση, ο θεατής θα ήταν λιγότερο ελεύθερος απ' ό,τι στην δεύτερη περίπτωση, όπου η δυσκολία του θα ήταν σχεδόν μηδαμινή – αντιθέτως, λιγότερο ελεύθερος να οδηγηθεί αυτόνομα στην λήψη μιας απόφασης είναι ο θεατής στην δεύτερη περίπτωση, αφού εκεί ισχύει σε μεγάλο βαθμό η λαϊκή ρήση “και να θέλει, δεν μπορεί να κάνει αλλιώς”. Όπως αναφέρεται στο μυθιστόρημα του *Πάολο Μαουρένσιγκ* “Η βαριάντα του Λίνεμπουργκ”⁷⁶³: «Κάθε επιλογή συνεπάγεται από τη φύση της την εγκατάλειψη όλων των εναλλακτικών λύσεων. Αν δεν ήμασταν αναγκασμένοι να διαλέγουμε, θα ήμασταν αθάνατοι». Το ότι, λοιπόν, ο θεατής στην πρώτη περίπτωση είναι “αναγκασμένος” να διαλέξει, σίγουρα είναι κάτι που του προκαλεί ψυχική πίεση, αλλά, ταυτοχρόνως, τον καθιστά περισσότερο ελεύθερο!

420 Αντίστοιχα παραδείγματα παραθέτει και ο *Lesch*⁷⁶⁴: Όποιος είναι κάτοχος μόνο ενός κοστουμιού, κάθε φορά που είναι προσκεκλημένος σε δεξίωση *δεν χρειάζεται να αποφασίσει* τι επίσημο ένδυμα θα φορέσει· όποιος όμως έχει στην ντουλάπα του π.χ. πέντε κοστουίμα, τότε ακριβώς *είναι εκ των πραγμάτων αναγκασμένος να επιλέξει* ποιο από τα πέντε θα φορέσει. Το ίδιο ισχύει και για τον πελάτη

θέτως, υπέρ της δυνατότητας στοιχειοθετήσεως της εκβίασης ή της παράνομης βίας με απειλή αυτοπροβολής ο *Μπιτζιλέκης*, Μνήμη Π Δασκαλόπουλου / Σταμάτη / Μπάκα, 1996, σ. 296, σε συνδ. με σ. 291, αλλά και ο *Δημάκης*, 2014, σ. 100, ο οποίος υποστηρίζει ότι, αφ' ης στιγμής η εν λόγω απειλή συνδέεται με τον σκοπό ενός περιουσιακού οφέλους, «η αυτοπροβολή παύει να είναι ατομική υπόθεση του απειλούντος και γίνεται και υπόθεση του αποδέκτη της απειλής», χωρίς όμως να εξηγεί πώς μπορεί αφ' εαυτής η εν λόγω σύνδεση να οδηγήσει σε διαφορετική αξιολόγηση της συγκεκριμένης απειλής.

763. Μτφ. *Γ. Κασσιδής*, εκδ. Γνώση, Αθήνα 1995, σ. 85.

764. *Lesch*, FS-Rudolphi, 2004, σ. 490.

ενός φούρνου, ο οποίος την μία φορά βρίσκει στο ράφι μόνο ένα είδος ψωμιού, ενώ την δεύτερη φορά βρίσκει π.χ. δέκα διαφορετικά είδη: το βάσανο της επιλογής [die Qual der Wahl] υφίσταται για τον πελάτη του φούρνου μόνο την δεύτερη φορά. Σε κανένα, όμως, από τα δύο αυτά παραδείγματα δεν μπορεί να ειπωθεί ότι περισσότερο ελεύθερος είναι ο προσκεκλημένος σε δεξίωση ή αντιστοίχως ο πελάτης του φούρνου, όταν *δεν έχει να επιλέξει* ανάμεσα σε περισσότερες εναλλακτικές εκδοχές. Κάθε *αύξηση της περιπλοκότητας* είναι συνδεδεμένη με τον *πολλαπλασιασμό των εξαναγκασμών* για την λήψη αποφάσεων, τούτο όμως *δεν* σημαίνει ότι ο *πολλαπλασιασμός αυτός συρρικνώνει κατ' ανάγκην τα περιθώρια δράσης*, αντιθέτως *μπορεί να τα διευρύνει*⁷⁶⁵.

Εξαιρετικά διδακτική για την κατανόηση της εδώ συζητούμενης προβληματικής είναι η πρόσφατη ταινία “Arbitrage” (“Άλλοθι”, 2012), η υπόθεση της οποίας έχει ως εξής: Ο Ρόμπερτ Μίλερ (Richard Gere), κατά τον εορτασμό των εξηκοστών γενεθλίων του, φαίνεται να είναι ένας επιτυχημένος επιχειρηματίας και οικογενειάρχης. Στην πραγματικότητα, όμως, βρίσκεται στο πιο δύσκολο σημείο της επαγγελματικής και προσωπικής του ζωής: Λόγω κάποιων άστοχων χειρισμών με άνοιγμα στην ρωσική αγορά, αναγκάστηκε να τελέσει σοβαρές απάτες, προκειμένου να αποτρέψει την χρεοκοπία της εταιρείας του, την οποία τώρα προσπαθεί να πουλήσει σε τραπεζικό όμιλο. Παραλλήλως, διατηρεί εξωσυζυγικές σχέσεις με μια Γαλλίδα ζωγράφο (Laititia Casta), η οποία του ασκεί σφοδρές πιέσεις για να τον βλέπει όσο γίνεται περισσότερο. Την κρίσιμη νύχτα, ο Μίλερ φθάνει με μεγάλη καθυστέρηση στα εγκαίνια της έκθεσής της, οπότε εκείνη τον αντιμετωπίζει απορριπτικά. Για να εξιλεωθεί, ο Μίλερ της προτείνει να φύγουν αμέσως για ένα ρομαντικό διήμερο σε παραθαλάσσια περιοχή, πρόταση που εκείνη αποδέχεται. Οδηγώντας, όμως, προς το μέρος αυτό, ο Μίλερ αποκοιμείται πάνω στο τιμόνι, καθώς είναι κατάκοπος από την ένταση και την αϋπνία των τελευταίων ημερών, με αποτέλεσμα το αυτοκίνητο να ντεραπάρει και η ερωμένη του να σκοτωθεί (αμέλεια περί την ανάληψιν του εγχειρήματος!). Από εκείνη την

765. Βλ. *Lesch*, ό.π., σ. 491, ο οποίος σημειώνει ότι, εάν ήθελε κανείς να ορίσει την ελευθερία ως την απουσία κάθε εξαναγκασμού για την λήψη αποφάσεων, τότε ελεύθερος θα μπορούσε να είναι μόνο εκείνος του οποίου η συμπεριφορά θα προσδιοριζόταν αποκλειστικά από τις ορμές του! Πρβλ. το παράδειγμα που αναφέρει ο *Arzt*, *Zwischen Nötigung und Wucher*, FS-Lackner, 1987, σ. 641 κ.ε., 657: Αν ο Ο ξεμείνει από βενζίνη σε μια ερημική περιοχή, και ξαφνικά περάσει από μπροστά του ο οδηγός Ε, ο οποίος, κατόπιν παρακλήσεως του Ο για βοήθεια, δεχθεί να του την προσφέρει μόνο αντί ενός υπερβολικά υψηλού τιμήματος, τότε ο Ο πρέπει να σταθμίσει αν θα καλέσει τηλεφωνικώς ένα ταξί, που θα του κοστίσει ακόμη περισσότερο, αν θα περιμένει –άγνωστο για πόσο ακόμη– έναν λιγότερο άπληστο “καλό Σαμαρείτη”, αν θα θελήσει να περπατήσει μια μεγάλη απόσταση με τα πόδια κ.ο.κ. Και ο *Arzt* (ό.π.) σημειώνει: «Αυτή η δυνατότητα στάθμισης του Ο για το χρήμα και τον χρόνο που πρέπει να ξοδέψει *διευρύνεται* από τον Ε· αντιθέτως, η απειλή ποινής κατά του Ε λειτουργεί *περιοριστικά* για τον Ο» (η έμφαση του γράφοντος).

στιγμή η πίεση για τον Μίλερ γίνεται αφόρητη, δεδομένου ότι εγκατέλειψε την νεκρή ζωγράφο μέσα στο αυτοκίνητο, όπου αυτή απανθρακώθηκε, ενώ εκείνος κάλεσε έναν Αφροαμερικανό, προστατευόμενό του από το παρελθόν, για να έρθει να τον παραλάβει· πολύ γρήγορα, όμως, η αστυνομία ανακαλύπτει ποιος είναι ο δράστης, προσπαθεί, ωστόσο, να το αποδείξει με πλαστά αποδεικτικά στοιχεία. Η ταινία ολοκληρώνεται με μια σκηνή που έχει μείζονα σημασία για την προβληματική που συζητείται εδώ υπό τους όρους “chantage” / “blackmail”: η σύζυγος του Μίλερ (Sousan Sarandon), η οποία εν τω μεταξύ έχει πληροφορηθεί τι έκανε ο άντρας της την κρίσιμη νύχτα, του παραδίδει έγγραφο συμφωνίας διαζυγίου στο οποίο έχει συμπεριλάβει επαχθέστατους οικονομικούς όρους για τον ίδιο, ενώ ταυτοχρόνως του διευκρινίζει ότι, *αν αρνηθεί να υπογράψει, τότε θα ομολογήσει στην αστυνομία ότι την κρίσιμη νύχτα εκείνος δεν ήταν μαζί της, οπότε θα καταπέσει το άλλοθι του*. Όταν ο Μίλερ διαβάζει τους όρους του διαζυγίου, γίνεται έξαλλος και ρωτάει την σύζυγό του: “Προσπαθείς να με εκβιάσεις;”, οπότε εκείνη απαντά με τρόπο που εναρμονίζεται προς όσα αναπτύσσονται στο πλαίσιο του παρόντος: *“Μάλλον θα έλεγα ότι διαπραγματεύομαι!”*

422 Η εδώ υποστηριζόμενη άποψη, η οποία, παρά το ασύνδετο των χρησιμοποιούμενων μέσων και του επιδιωκόμενου σκοπού, αρνείται αδιακρίτως την κατάφαση εκβίασης, μπορεί *prima facie* να μην συμπορεύεται με την σύγχρονη κοινωνιολογική αντίληψη ότι η διασφάλιση της ελευθερίας εδράζεται στην λεγόμενη “λειτουργική διαφοροποίηση των ρόλων” [funktionale Rollendifferenzierung] που έχουν αναλάβει να επιτελούν τα πρόσωπα μέσα στην κοινωνία⁷⁶⁶. Επί παραδείγματι, ένας εργοδότης ενδιαφέρεται κατά κανόνα μόνο για την επίδοση του υπαλλήλου του την ώρα της εργασίας, χωρίς να δίδει σημασία στο αν ο εργαζόμενος είναι π.χ. άνθρωπος θρησκευόμενος ή φίλαθλος του Χ αθλητικού σωματίου κ.ο.κ.· έτσι ο υπάλληλος διατηρεί την ελευθερία του να λατρεύει όποια θρησκεία ή ομάδα θέλει, χωρίς να νοιάζεται για το αν οι συγκεκριμένες προτιμήσεις του θα δυσανεστήσουν τον άνθρωπο εκείνο που τον στηρίζει οικονομικά, δηλαδή τον εργοδότη του (αλλιώς έχει το πράγμα στις λεγόμενες μη διαφοροποιημένες “facto-face κοινωνίες”, όπως είναι η οικογένεια, στο πλαίσιο της οποίας κάθε πρόσωπο επικοινωνεί με το εκάστοτε άλλο ως συνολική προσωπικότητα). Αν, λοιπόν, ξαφνικά ο εργοδότης απειλήσει τον υπάλληλό του ότι θα τον απολύσει, αν δεν σταματήσει να πηγαίνει κάθε Κυριακή στην εκκλησία ή/και στο γήπεδο, τότε θα πρόκειται για υπέρβαση των λειτουργικών ορίων μιας σχέσης που στηρίζεται σε διακριτούς ρόλους, και το εν λόγω ασύνδετο σχήμα θα θεωρηθεί από

766. *Luhmann*, Grundrechte als Institution, 1965, σ. 33 κ.ε.· για την λειτουργική διαφοροποίηση βλ. επίσης *τον ίδιο*, 1999, σ. 353 κ.ε.

αυτόν τον υπάλληλο, αλλά και από τον τρίτο παρατηρητή, ως μια “ανήθικη εκτροπή” του εργοδότη του⁷⁶⁷.

Εν τούτοις, η υπό το προπεριγραφέν κοινωνιολογικό πρίσμα προσδιοριζόμενη ελευθερία δεν ταυτίζεται με την ελευθερία όπως αυτή κατοχυρώνεται δικαίως. 423
Εν προκειμένω επισημαίνεται χαρακτηριστικά ότι ένας εργασιομανής που συνδέεται ερωτικά με μια γυναίκα η οποία δεν αντέχει άλλο την αφοσίωσή του στην δουλειά του δεν προστατεύεται από την έννομη τάξη προ του κινδύνου να εξαναγκασθεί από την γυναίκα αυτή να επιλέξει ανάμεσα σε εκείνη και την δουλειά του. Περαιτέρω, κάθε απειλή αισθητού μεν, πλην νόμιμου κακού δεν μπορεί να μεταβαπίζεται σε παράνομη (εξαναγκαστική) συμπεριφορά, μόνο και μόνο επειδή είναι ασυνάρτητη προς τον επιδιωκόμενο σκοπό, διότι τάχα έτσι περιορίζεται η ελευθερία του αποδέκτη της απειλής να κάνει αυτό που εκείνος θέλει. Προέχει να μάθουμε πρώτα αν αυτό που θέλει ο απειλούμενος τελεί υπό την εγγύηση της έννομης τάξης. Κι όταν η απειλή αφορά την επέλευση ενός νόμιμου κακού, η απάντηση είναι ότι η επιθυμία του απειλούμενου δεν είναι δικαίως κατοχυρωμένη, γιατί, όπως ήδη σημειώσαμε, όποιος επιτρέπεται να επιφέρει το κακό, μπορεί και να το προαναγγείλει: αφού η ελευθερία του “θύματος” δεν κατοχυρώνεται στην πρώτη περίπτωση (στα παραδείγματα, μάλιστα, εκείνα όπου ο απειλών ζητά “λύτρα σιωπής”, προκειμένου να μην καταδώσει στην αστυνομία τον αυτουργό κακουργήματος και νυν απειλούμενο, η έννομη τάξη δεν επιτρέπει απλώς την αναγγελία του κακουργήματος στις αρχές, αλλά πολύ περισσότερο την επιτάσσει⁷⁶⁸), δεν μπορεί παρά να μην κατοχυρώνεται ούτε στην δεύτερη περίπτωση⁷⁶⁹. Κι αφού η ελευθερία του δεν προστατεύεται, σημαίνει ταυτοχρόνως ότι δεν περιορίζεται! Ο αντίλογος του Μπέκα ότι «το άσχετο του απαιτούμενου οικονομικού ανταλλάγματος καθιστά το τελευταίο παράνομο, επειδή ο αποδέκτης εύλογα προσδοκούσε, ότι ο τώρα εξαγγέλλων το μη παράνομο κακό, δεν θα είχε λόγο να το υλοποιήσει, συνεπώς η πραγμάτωση του κακού δεν ήταν καν αναμενόμενη, ώστε να αισθάνεται και ευνοημένος, επειδή ο δράστης του δίνει την ευκαιρία να εξαγοράσει την μη πραγμάτωση αυτή»⁷⁷⁰ δεν μου φαίνεται πειστικός: είναι άλλο πράγμα μια απλώς εύλογη προσδοκία και άλλο μια δικαίως κατοχυρωμένη προσδοκία – αυτή η δεύτερη, όπως ήδη σημειώθηκε παραπάνω, δεν υφίσταται στις εν θέματι περιπτώσεις⁷⁷¹.

767. Για όλα αυτά βλ. *Amelung*, GA 1999, σ. 189/190· πρβλ. *Timpe*, 1989, σ. 166 κ.ε.

768. Βλ. την επισήμανση του *Jakobs*, 1974, σ. 81· *Seesko*, 2004, σ. 45.

769. Βλ. και *Timpe*, 1989, σ. 149, ο οποίος, εναρμονιζόμενος με την διδασκαλία του *Jakobs*, αντιλαμβάνεται το “κακό” ως “παραβίαση κατοχυρωμένων δικαιωμάτων” [Übel als Bruch garantierter Rechte].

770. *Μπέκας*, Ποινικό ΙΙΙ, σ. 344, υποσ. 615.

771. Πρβλ. και τις αναφορές του *Christopher*, ό.π., σ. 765/766.

iii. Τα αντεπιχειρήματα κατά της άποψης περί διευρύνσεως του πεδίου ελευθερίας και η αντίκρουσή τους

- 424 Από εκπροσώπους της γερμανικής επιστήμης, όμως, αντιπαρατηρείται ότι σε περίπτωση που ο απειλούμενος με την αποκάλυψη του “αμαρτωλού μυστικού” καταβάλει τα “λύτρα σιωπής” δεν διασφαλίζεται δικαίως το status quo της περιουσίας του, αφού με την καταβολή δεν αποκτά αξίωση κατά του δράστη να μην προβεί αυτός στην απειλούμενη αποκάλυψη· ως εκ τούτου, *δίνει τα χρήματά του σε λάθος άνθρωπο* [“er leistet an die falsche Adresse”]⁷⁷². Αυτό σημαίνει ότι *εκείνος που πληρώνει μία φορά για να εξαγοράσει την σιωπή του απειλούντος καλείται να ξαναπληρώσει στο μέλλον*⁷⁷³ και άρα αυτή η μορφή εκβίασης θυμίζει “*άντληση ύδατος εις τον τετριμμένον πίθον των Δαναΐδων*”⁷⁷⁴.
- 425 Η ένσταση αυτή είναι γνωστή και στον αγγλοσαξονικό χώρο. Επί παραδείγματι, ο *Fletcher*⁷⁷⁵ τονίζει ότι, σε αντίθεση με όλες τις άλλες περιπτώσεις, ο δράστης της υπό συζήτησιν μορφής εκβιάσεως, όντας γνώστης του “αμαρτωλού μυστικού”, μπορεί συνεχώς να πηγαίνει στον ενδιαφερόμενο και να τον απειλεί αενάως, ζητώντας του κάθε φορά νέο χρηματικό ποσό (εδώ γίνεται λόγος για “προοπτική επαναλαμβανόμενων απειλών” [“prospect of repeated demands”]⁷⁷⁶), και δι’ αυτού του τρόπου να καθιδρύει μια *σχέση κυριαρχίας και υποταγής* [dominance and subordination] σε βάρος του· έτσι ο εν δυνάμει διαρκώς απειλούμενος μπορεί να μετατραπεί σε “*οιονεί όμηρο*” του γνώστη του “αμαρτωλού μυστικού”⁷⁷⁷.
- 426 Το φαινόμενο αυτό απεικονίζεται υποδειγματικά στο σενάριο της κινηματογραφικής ταινίας “*Derailed*” (“*Εκτός τροχιάς*”, 2005): ο Charles Schine (Clive Owen), ένας οικογενειάρχης διαφημιστής, η κόρη του οποίου είναι σοβαρά άρρωστη, γνωρίζει μέσα στο τρένο την γοητευτική Lucinda Harris (Jennifer Aniston). Μετά την συνάντησή τους, “*εκτροχιάζονται*” ερωτικώς σε δωμάτιο φθινού ξενοδοχείου, αλλά την στιγμή της επαφής τους εισβάλλει ένας κακοποιός (Vincent Cassel), ο οποίος βιάζει την γυναίκα και ληστεύει τον διαφημιστή. Τις επόμενες

772. *Kindhäuser*, NK, StGB, 42013, § 253, Rdn. 41· *Köhler*, Nötigung als Freiheitsdelikt, FS-Lieferenz, 1983, σ. 511 κ.ε., 523, υποσ. 45· *Ostendorf*, NJW 1980, σ. 2592. Παρ’ ημίν βλ. *Δημάκη*, 2014, σ. 192.

773. *Seebode*, FS-Spendel, 1992, σ. 551. Πρβλ. *ΣυμβΠλημΘεσ 1162/2011* ΕισΠροτ Χ. *Νάντου* ΠοινΧρ 2013, 225.

774. Πρβλ. την αντίστοιχη γερμανική φράση που χρησιμοποιείται από τον *Spendel*, ό.π.: “*Schraube ohne Ende*”.

775. *Fletcher*, Blackmail: The paradigmatic crime, ό.π., σ. 1627.

776. Πρβλ. και *Shavell*, An Economic Analysis of Threats and Their Illegality: Blackmail, Extortion, and Robbery, University of Pennsylvania Law Review, Vol. 141 (1992-1993), σ. 1877 κ.ε., 1884.

777. Κατά τον *Coase*, The 1987 McCorkle Lecture: Blackmail, Virginia Law Review, Vol. 74 (1988), σ. 655 κ.ε., 675, ο απειλών διαπράττει σε βάρος του θύματος έναν “*ηθικό φόνο*” [“moral murder”].

ημέρες ο ληστής τηλεφωνεί στον τελευταίο και ζητά 20.000 \$, για να μην αποκαλύψει στην σύζυγο αυτού τι έκανε στο ξενοδοχείο με εκείνη την γυναίκα. Παρότι ο ληστής λαμβάνει το ποσό που ζήτησε, επανέρχεται στο προσκήνιο και ζητάει άλλα 100.000 \$, για την καταβολή των οποίων απειλεί τον διαφημιστή φορτικώς και επανειλημμένως με αποκάλυψη του “αμαρτωλού μυστικού” στην σύζυγό του (Melissa George), την οποία μάλιστα έχει φροντίσει να γνωρίσει πηγαίνοντας κάποια μέρα στο σπίτι τους. Ο διαφημιστής βρίσκεται σε δεινή θέση, όχι μόνο γιατί κινδυνεύει να χάσει την σύζυγό του αν αποκαλυφθεί το “αμαρτωλό μυστικό” του, αλλά και γιατί τα χρήματα που του ζητά ο ληστής του ξενοδοχείου τα χρειάζεται για την ιατρική παρακολούθηση της άρρωστης κόρης του!

Συσχετίσιμη με τον κίνδυνο ατέρμονης επανάληψης των απειλών είναι η ακόλουθη υπόθεση επί της οποίας έκρινε ο Άρειος Πάγος με την *ΑΠ 116/1986*⁷⁷⁸: Ο κατηγορούμενος παρέσυρε την παθούσα στον λόφο Φινοπούλου στην περιοχή Γκύζη παριστώντας σε αυτήν ψευδώς ότι εκεί θα συνελάμβαναν επ' αυτοφώρω τον άνδρα της με την ερωμένη του. Αντ' αυτού «με τη βοήθεια και του νυκτερινού σκότους και υπό την απειλή της θανάτωσής της με το περίστροφο που είχε μαζί του», ο κατηγορούμενος την εξανάγκασε σε συνουσία. «Κατά την εσπευσμένη φυγή της, παράτησε τα πέδιλά της, μια μπλούζα κι ένα σλιπ, τα οποία κράτησε ο κατηγορούμενος και άρχισε από την επομένη να την εκβιάζει να του δώσει χρήματα, απειλώντας την, ότι, αν δεν συμμορφωνόταν με την παράνομη αυτή απαίτησή του, θα αποκάλυπτε στο σύζυγό της ότι μοιχεύεται εκούσια μ' αυτόν, δείχνοντάς του και τα παραπάνω ατομικά της είδη ως πειστήρια της δήθεν απιστίας της». Έτσι, «η παθούσα αναγκάστηκε να του καταβάλλει διάφορα χρηματικά ποσά, που έφθασαν τελικά τις 560.000 δρχ.». Όταν, όμως, ο κατηγορούμενος της ζήτησε για μία ακόμη φορά το ποσό των 100.000 δρχ., για να μην προξενήσει κακό στο παιδί της ή στον άνδρα της, η παθούσα προσποιήθηκε ότι δέχεται να του δώσει και το ποσό αυτό, κατόπιν όμως συστάσεως της αστυνομίας, του παρέδωσε «80 σημαδεμένα χιλιοδραχμα, τα οποία βρήκε η αστυνομία στις τσέπες του, όταν τον έπιασε».

Ωστόσο, με το επιχείρημα των παραπάνω συγγραφέων προεξοφλείται κάτι που είναι απλώς ενδεχόμενο να συμβεί, δηλαδή να επαναληφθεί η αξίωση των “λύτρων σιωπής”, ενώ καθόλου δεν αποκλείεται με την άπαξ καταβολή τους να επέλθει η οριστική λύτρωση του “αμαρτήσαντος” (“εκβίαση μια κι έξω” / “One-Shot-Blackmail”⁷⁷⁹). Επομένως, με την προμνημονευθείσα επιχειρηματολογία ο δράστης *χρεώνεται τον κίνδυνο που αφηρημένα εννιάρχει στην συγκεκριμένη συμπεριφορά του!*⁷⁸⁰

778. ΠοινΧρ 1986, 479, με αντίθ. ΕισΠρωτ Δ. *Ενθυμιάδη*.

779. Επ' αυτής βλ. *Smith*, *The Harm in Blackmail*, ό.π., σ. 909.

780. Πρβλ. *Altman*, *A Patchwork Theory of Blackmail*, ό.π., σ. 1656, ο οποίος διαφωνεί με τον *Fletcher*, και αναρωτιέται πώς από τον κίνδυνο έγερσης νέων χρηματικών απαιτήσεων για την μη αποκάλυψη του “αμαρτωλού μυστικού” μπορεί να προκύψει το αξιόποιο της πρώτης απαίτησης που εγείρει ο δράστης διατυπώνοντας την επίμαχη απειλή· ο συγγραφέας αυτός λέγει τα

Όπως, όμως, εύστοχα επισημαίνει ο *Hardin*⁷⁸¹: “η επιλογή στρατηγικής ενέχει συχνά ρίσκο” (“choosing a strategy is often risky”). Και το ότι ο απειλούμενος επιλέγει να ικανοποιήσει το αίτημα του απειλούντος κοστολογώντας το “αμαρτωλό μυστικό” τόσο όσο και ο απειλών (κάποιες φορές, μάλιστα, τολμά και διαπραγματεύεται, καταφέρνοντας να ρίξει την τιμή), σημαίνει ακριβώς ότι *ρισκάρει* να μη λυτρωθεί οριστικά, αλλά μόνο προσωρινά από τον κίνδυνο της επώδυνης αποκάλυψης. Αν, λοιπόν, αποδειχθεί ότι η πληρωμή εκ μέρους του απειλουμένου ήταν μάταιη, γιατί ο απειλών αυτός επανήλθε ζητώντας κι άλλα χρήματα προκειμένου να κρατήσει το στόμα του κλειστό, τότε το πρόβλημα είναι του απειληθέντος, ο οποίος “έπαιξε κι έχασε”, *δεχόμενος να διαπραγματευθεί με έναν αφερέγγυο!*⁷⁸²

429 Επιπροσθέτως, ο *Block*⁷⁸³ αντιτείνει ότι ο κίνδυνος της επαναλαμβανόμενης απειλής αποκάλυψης του “αμαρτωλού μυστικού” αποτρέπεται ευκολότερα με την απεγκληματοποίηση μιας τέτοιας απειλής. Ειδικότερα προτείνει να υπογράφεται από τον απειλούντα και τον απειλούμενο μια συμφωνία, βάσει της οποίας ο κάτοχος της επώδυνης πληροφορίας θα υποχρεούται σε “*διαρκή σιωπή*” (permanent silence) με αντάλλαγμα την καταβολή ενός χρηματικού ποσού ύψους X. Κι αν ο τελευταίος παραβιάσει τον όρο αυτόν (κάτι, βεβαίως, που μπορεί να

εξής: «Ίσως αποδοκιμάζουμε την πρώτη απαίτηση, επειδή γεννά τον κίνδυνο μιας μελλοντικής κυριαρχικής σχέσης, αλλά με τον τρόπο αυτόν φαίνεται ότι δεν μπορούμε να εξιγηθούμε επαρκώς το εύρος της εν λόγω αποδοκμασίας». Μάλιστα, ο *Altman* αναφέρει ότι και ένας επαγγελματίας διασώστης που δέχεται να προσφέρει τις υπηρεσίες του σε κάποιον που τον έχει ανάγκη μόνο αντί ενός πολύ υψηλού χρηματικού ποσού δεν σημαίνει κατ’ ανάγκην ότι εξαναγκάζει ή εκμεταλλεύεται τον συνάνθρωπό του – πάντως, ο εν λόγω συγγραφέας καταλήγει στην θέση ότι ο λόγος διαφορετικής μεταχείρισης ενός τέτοιου διασώστη από κάποιον που ζητά “λύτρα σιωπής” είναι πρακτικής φύσεως: ο μεν πρώτος δεν πρέπει να αποθαρρύνεται από το να προσφέρει τις υπηρεσίες του έστω με χρηματικό αντάλλαγμα (“encouraging rescue is important”), ενώ ο δεύτερος είναι σκόπιμο να αποθαρρύνεται να ζητά χρήματα για την μη αποκάλυψη του “αμαρτωλού μυστικού”, προκειμένου να αποσοβεί η τάση των κοινωνιών να “σκαλίζουν” ονειδιστικές πληροφορίες και μετά να ζητούν “λύτρα σιωπής”.

781. *Hardin*, Blackmailing for Mutual Good, ό.π., σ. 1796.

782. Πρβλ. *Christopher*, ό.π., σ. 752, ο οποίος κάνει λόγο για “οικονομική συναλλαγή μεταξύ συναινούστων ενηλίκων”! Σε αυτήν την περίπτωση, βεβαίως, θα ήταν συζητήσιμη η ποινική ευθύνη του απειλήσαντος για απάτη, εφόσον γινόταν δεκτό ότι τα εσωτερικά γεγονότα μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο της πράξης εξαπάτησης (πρβλ. όσα αναφέρονται κατωτέρω, πλαγιάρ. 629). Πάντως, θα είναι σπάνιο έως απίθανο να αποκαλύπτει τελικώς ο απειλών το “αμαρτωλό μυστικό” μετά την άρνηση του απειλουμένου να ικανοποιήσει το αίτημά του. Όπως εύστοχα επισημαίνει ο *Gordon*, Truth and Consequences: The Force of Blackmail’s Central Case, ό.π., σ. 1749, όποιος ζητά λύτρα σιωπής δεν επιθυμεί να αποκαλύψει την επίμαχη πληροφορία, αλλά μόνο να αποσπάσει χρήματα μέσω της απειλής ότι θα την αποκαλύψει: αξιοποιώντας τα λεγόμενα του *Shavell*, ό.π., σ. 1886: αν ο δράστης αποκαλύπτε την πληροφορία, «θα σκότωνε την χήνα που γεννά τα χρυσά αυγά» [“he would be killing the goose that lays the golden eggs”]!

783. *Block*, The Crime of Blackmail: A Libertarian Critique, ό.π., σ. 6.

κάνει, ακόμη κι αν η απειλή του θεωρηθεί ότι θεμελιώνει αξιόποινη μορφή εκβίασης!), τότε θα πρέπει να υποστεί τις νόμιμες συνέπειες.

Προς την θέση ότι η απειλή νόμιμης συμπεριφοράς δεν περιορίζει, αλλά διευρύνει το πεδίο ελευθερίας του απειλούμενου και, ως εκ τούτου, δεν μπορεί να υπαχθεί στην αντικειμενική υπόσταση της εκβίασης, την αντίθεσή τους εξέφρασαν τελευταίως ο Δημάκης⁷⁸⁴ και η Ρηγοπούλου⁷⁸⁵.

Ειδικότερα, ο Δημάκης σημειώνει ότι «η θέση αυτή στον πυρήνα της δεν είναι κατ' αρχήν εσφαλμένη», διότι πράγματι «όποιος διευρύνει την ελευθερία ενός άλλου, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι την προσβάλλει», εν συνεχεία όμως υποστηρίζει ότι «είναι [...] αμφίβολο αν αυτό συμβαίνει στις υπό κρίσιν περιπτώσεις της απειλής με νόμιμη ενέργεια και δη στις περιπτώσεις της απειλής με αποκαλύψεις (chantage), διότι η διεύρυνση της ελευθερίας προϋποθέτει ότι η επέλευση του κακού ήταν δεδομένη και έτσι η απειλή του δράστη δίνει πράγματι στον παθόντα τη δυνατότητα να την αποφύγει»⁷⁸⁶. Αντιθέτως, συμπληρώνει ο ίδιος συγγραφέας, «το γεγονός ότι ο δράστης έχει εκ του νόμου το δικαίωμα π.χ. να καταγγείλει στην εφορία τις φορολογικές παραβάσεις του παθόντος ή στην απατημένη σύζυγο τις παρασπονδίες του συζύγου της, δεν σημαίνει και αντίστοιχη βεβαιότητα επελεύσεως αυτού του κακού. Μια παρόμοια παραδοχή αντιστρατεύεται την εμπειρική πραγματικότητα»⁷⁸⁷. Έτσι, όμως, ο Δημάκης δεν εξηγεί από πού προκύπτει ότι, για να διευρυνθεί η ελευθερία του απειλούμενου, θα πρέπει να είναι δεδομένη η επέλευση του κακού, χωρίς να είναι αρκετό ένα ενδεχόμενο υλοποίησώς του. Άραγε, γιατί δεν μπορεί η εξουδετέρωση ενός τέτοιου ενδεχομένου να αποτελεί κέρδος (υπό την έννοια της διεύρυνσης του πεδίου ελευθερίας) για τον απειλούμενο;⁷⁸⁸

Σε ό,τι αφορά, όμως, την απειλή νόμιμου κακού, ο Δημάκης δέχεται την ακό-

784. Δημάκης, 2014, σ. 186 κ.ε.

785. Ρηγοπούλου, Grenzen des Paternalismus im Strafrecht, 2012, σ. 281 κ.ε.

786. Δημάκης, ό.π., σ. 189· η έμφαση του γράφοντος.

787. Δημάκης, αυτόθι· η έμφαση του γράφοντος

788. Ο Δημάκης, αυτόθι, επικαλείται και πρόσθετα επιχειρήματα κατά της εδώ υποστηριζόμενης θέσεως, όπως π.χ. ότι «σε επίπεδο κανονιστικό, αυτήν τη δυνατότητα [ενν.: τη δυνατότητα να διαπραγματευθεί και να κερδίσει κάτι που προηγουμένως ούτως ή άλλως δεν του ανήκε] δεν την έχει ο παθών, δεδομένου ότι δεν μπορεί διά της διαπραγματεύσεως να αποκτήσει μια “δικαιικά κατοχυρωμένη ελευθερία”, π.χ. ως προς το να μην τον καταγγείλει ο δράστης», διότι «όσα χρήματα κι αν πληρώσει ο παθών στον δράστη, πάντα ο τελευταίος θα έχει το δικαίωμα να τον καταγγείλει, και δεν μπορεί ο παθών να τον δεσμεύσει νομικά να μην το πράξει αυτό, στερώντας του τη δυνατότητα καταγγελίας», ενώ «πέραν του ότι δεν μπορεί να αποτρέψει κατά τρόπο νομικά δεσμευτικό τον δράστη από την επανάληψη της απειλής, πιθανότατα δεν μπορεί να τον δεσμεύσει ούτε και πραγματικά, καθιστάμενος ουσιαστικά έρμαιο των διαθέσεων του τελευταίου»· πρβλ. την θέση του Krause (FS-Spendel, σ. 551) ότι «όποιος πλήρωσε μια φορά, συνεχίζει να πληρώνει και έτσι δεν μπορεί να απελευθερωθεί από τον φαύλο κύκλο». Για την αντίκρουση τέτοιων επιχειρημάτων βλ. όσα αναφέρθηκαν ήδη ανωτέρω, πλαγιάρ. 428.

λουθη εξαίρεση⁷⁸⁹: Εκκινώντας από την σκέψη ότι «η διαφορά [...] μεταξύ εξαναγκασμού και εκμεταλλεύσεως είναι ουσιώδης», διότι «στον εξαναγκασμό περιορίζεται η ελευθερία», ενώ «στην εκμετάλλευση διευρύνεται» («γι' αυτό και ο μεν εξαναγκασμός τιμωρείται ως εκβίαση ή παράνομη βία, ενώ η εκμετάλλευση της καταστάσεως αδυναμίας, ανάγκης στην οποία ευρίσκεται κάποιος τιμωρείται ως τοκογλυφία [...] ή ως αισχροκέρδεια [...], εφ' όσον φυσικά συντρέχουν οι συγκεκριμένες προϋποθέσεις των εγκλημάτων αυτών»), ο συγγραφέας διατυπώνει τον ακόλουθο κανόνα: «Όταν [...] ο δράστης δεν προκαλεί ο ίδιος την κατάσταση ανάγκης του παθόντος, αλλά *εκμεταλλεύεται μια κατάσταση η οποία έχει ήδη δημιουργηθεί*, τότε, εφ' όσον *διευρύνεται η ελευθερία του τελευταίου*, δεν υφίσταται εξαναγκασμός και συνεπώς δεν τελείται εκβίαση, ακόμη κι αν ως προς το επιδιωκόμενο όφελος δεν υπάρχει αντίστοιχη αξίωση, η δε *προσφορά* του δράστη χαρακτηρίζεται από έλλειψη συναφείας»⁷⁹⁰. Εδώ, δηλαδή, ο *Δημάκης* κάνει την μοναδική «αξιολογική παραχώρηση» υπέρ εκείνου που ζητά χρήματα για να αποτρέψει το κακό, εστιάζοντας στην παράμετρο ότι όποιος «απλώς εκμεταλλεύεται την κατάσταση ανάγκης στην οποία [ο παθών] έχει βρεθεί από άλλες αιτίες», «του προσφέρει μια *διέξοδο διαφυγής*»⁷⁹¹. Υπό το πρίσμα αυτό, στην περίπτωση της *ΑΠ 867/2010* (πλαγιαρ. 413), ο κατηγορούμενος καθηγητής που ζήτησε από φοιτητές, αποτυχόντες στην γραπτή εξέταση του μαθήματός του, χρήματα για να τους βάλει προβιβάσιμο βαθμό, «δεν είναι αυτός ο οποίος φέρνει τους φοιτητές αυτούς στη δύσκολη θέση στην οποία ευρίσκονται, αλλά, όπως σαφώς προκύπτει από την απόφαση, *εκμεταλλεύεται τη δύσκολη θέση στην οποία οι ίδιοι έχουν περιέλθει, με δική τους ευθύνη*» και, επομένως, «προβαίνει σε μία *προσφορά* προς αυτούς και όχι σε απειλή και γι' αυτό δεν υφίσταται εξαναγκασμός και η πράξη του δεν συνιστά εκβίαση, αλλά παθητική δωροδοκία»⁷⁹².

433 Αντιθέτως, αν ο ίδιος ο δράστης είναι εκείνος που «δημιουργεί τη διλημματική κατάσταση για τον [παθόντα], υφίσταται εξαναγκασμός ακόμη και όταν ο [δράστης] στη συνέχεια προσφέρει [σε αυτόν] τη δυνατότητα να διευρύνει την ελευθερία του»⁷⁹³. Με την λογική αυτή, ο *Δημάκης* καταφάσκει το έγκλημα της εκβίασης στην ακόλουθη περίπτωση απειλής νόμιμου κακού: «Ο Α έχει στα χέρια του την επιστολή του Β προς την ερωμένη του και ξεκινάει να πάει να τη δείξει στη Γ, σύζυγο του Β. Φθάνοντας στην είσοδο της οικίας της και προτού χτυπήσει το κουδούνι, τηλεφωνεί στον Β και του ζητάει χρήματα, προκειμένου να αποχωρήσει χωρίς να ενημερώσει τη Γ». Μολονότι «η πρόταση αυτή του Α *μοιάζει με*

789. *Δημάκης*, 2014, σ. 208 κ.ε.

790. *Δημάκης*, ό.π., σ. 211 (οι εμφάσεις του γράφοντος).

791. *Δημάκης*, ό.π., σ. 209 (η έμφαση του γράφοντος). Πρβλ. παρόμοια θέση του Εφετείου του Αμβούργου ανωτέρω, πλαγιαρ. 397.

792. *Δημάκης*, ό.π., σ. 212 (οι εμφάσεις του γράφοντος).

793. *Δημάκης*, αυτόθι (η έμφαση του γράφοντος).

προσφορά, δεδομένου ότι κατά την κανονική πορεία των πραγμάτων, στο σημείο στο οποίο έχει έλθει ο Α, η ενημέρωση της Γ μοιάζει περίπου βεβαία», ο συγγραφέας τονίζει ότι «δεν θα πρέπει [...] να αγνοηθεί ένας άλλος παράγων: *Ο Α έφερε τα πράγματα έως εδώ*»⁷⁹⁴.

Αν, όμως, το κρίσιμο στοιχείο για την ένταξη τέτοιων περιστατικών στο πεδίο της εκβίασης είναι το “ποιος δημιουργεί την διλημματική κατάσταση” και “ποιος φέρνει τα πράγματα έως εδώ”, γιατί δεν μπορούμε να ισχυρισθούμε πειστικά ότι ο παθών που, σύμφωνα με το τελευταίο παράδειγμα, διατηρεί εξωσυζυγικές σχέσεις με μια ερωμένη συμβάλλει σημαντικά και ο ίδιος στο να έρθουν τα πράγματα έως εδώ, δεδομένου ότι ουδείς μπορεί να του διασφαλίσει ότι η εξωσυζυγική του σχέση θα μείνει κρυφή – συνεπώς, γιατί να μη μπορούμε να πούμε ότι και στην περίπτωση αυτή υφίσταται μια προσφορά εκ μέρους του δράστη;⁷⁹⁵ Γιατί εδώ ο Δημάκης αρνείται να αξιολογήσει και την συμπεριφορά του ίδιου του παθόντος; Αλλά και, αντιστρόφως, στο προηγούμενο παράδειγμα του καθηγητή, μπορεί να διατυπωθεί το ακόλουθο ερώτημα: Γιατί, άραγε, και εκείνος να μην τελεί εκβίαση, παρότι αυτός είναι που δημιουργεί την διλημματική κατάσταση, αφού έρχεται να θέσει το πρώτον ενώπιον των παθόντων το δέλεαρ της ανταλλαγής τού ενός κακού, δηλ. της αποτυχίας στην γραπτή εξέταση του μαθήματος, με το άλλο κακό, δηλ. την απώλεια του συγκεκριμένου χρηματικού ποσού;

Σε συνδυασμό με την τελευταία ένσταση, προβληματισμό εγείρει και ο χειρισμός του εξής παραδείγματος από τον Δημάκη⁷⁹⁶: «Εστω ότι ο εφοριακός ελεγκτής Α, έχοντας εξ αρχής σκοπό να πλουτίσει αθεμίτως κατά την άσκηση των καθηκόντων του, διενεργεί φορολογικό έλεγχο στην επιχείρηση του Β και ανακαλύπτει (υπαρκτές) φορολογικές παραβάσεις, για τις οποίες είναι εκ του νόμου υποχρεωμένος να επιβάλει πρόστιμο. Ας υποθέσουμε μάλιστα, για τις ανάγκες της συζήτησης, ότι το ποσό του προστίμου είναι απολύτως καθορισμένο, έτσι ώστε να είναι σαφές ότι θα πρέπει οπωσδήποτε να επιβληθεί συγκεκριμένο πρόστιμο στον Β. Προτείνει τότε ο Α στον Β να κάνει “τα στραβά μάτια”, αρκεί ο Β να καταβάλει στον ίδιο τον Α ατομικά μέρος του επιβλητέου προστίμου. Σε ενάντια περίπτωση θα είναι υποχρεωμένος να επιβάλει το προβλεπόμενο πρόστιμο, γεγονός το οποίο συνεπάγεται μεγαλύτερη οικονομική επιβάρυνση για τον Β». Εδώ ο συγγραφέας αποφαίνεται αρχικώς ότι «πράγματι ο Α [...] με την πρότασή του προς τον Β διευρύνει τις δυνατότητες του τελευταίου, και οπωσδήποτε δεν περιορίζει την ελευθερία του», συμπληρώνει δε ότι «η περίπτωση αυτή διαφοροποιείται από τις προαναφερθείσες εκ του ότι ο εφοριακός έχει υποχρέωση να επιβάλει το πρόστιμο στον Β, δι’ ον λόγον και η επιβολή αυτού παρίσταται κατ’

794. Δημάκης, ό.π., σ. 208/209 (οι εμφάσεις του γράφοντος).

795. Για την διάκριση της αξιόποινης απειλής από την μη αξιόποινη προσφορά πρβλ. τις απόψεις των *Mañalich* και *Peralta*, όπως εκτίθενται κατωτέρω στην υποσ. 802.

796. Δημάκης, ό.π., σ. 214.

αρχήν ως βέβαιη για τον τελευταίο», καθώς και ότι «η επιβολή [...] του προστίμου αυτού από τον Α δεν φαίνεται να συνιστά κατάχρηση των δυνατοτήτων τις οποίες παρέχει το δίκαιο σε κάθε πολίτη, όπως συμβαίνει στις ανωτέρω περιπτώσεις του *chantage*, αφού ο εφοριακός εδώ ενεργεί με δέσμια αρμοδιότητα». Εν τούτοις, αμέσως μετά ο Δημάκης ισχυρίζεται ότι «το σημείο αυτό δεν είναι από μόνο του σημαντικό», διότι «ο εφοριακός είναι αυτός ο οποίος, διά του ελέγχου, περιορίζει την ελευθερία του Β και τον φέρνει στην κατάσταση να αντιμετωπίζει ένα βέβαιο πρόστιμο»⁷⁹⁷, ενώ «το γεγονός ότι στη συνέχεια τη διευρύνει διά της προσφοράς του να δωροδοκηθεί, δεν αποκλείει το στοιχείο του εξαναγκασμού». Επομένως, καταλήγει ο εν λόγω συγγραφέας, «εφ' όσον [...] υφίσταται ο εξαναγκασμός, ανακύπτει το ζήτημα αν το σκοπούμενο όφελος (το ποσό του δώρου) είναι παράνομο. Λόγω του ότι δεν υφίσταται αξίωση επ' αυτού, είναι σαφές ότι εν προκειμένω το σκοπούμενο όφελος είναι παράνομο και γι' αυτό υφίσταται εκβίαση. Υφίσταται άλλωστε και έλλειψη συναφείας»⁷⁹⁸. Εύλογα, νομίζω, θα αναρωτηθεί κανείς: Γιατί περιορίζει ο εφοριακός διά του ελέγχου του την ελευθερία του φορολογούμενου πολίτη και δεν είναι ο ίδιος ο ελεγχθείς φορολογούμενος εκείνος που, παραβιάζοντας τις φορολογικές του υποχρεώσεις, έχει βρεθεί ίδια υπαιτιότητα σε μια δυσχερή θέση από την οποία προσφέρεται να τον βγάλει ο εφοριακός, ο οποίος, μάλιστα, διενεργώντας τον έλεγχο έκανε απλώς την δουλειά του;

436 Περαιτέρω, η Ρηγοπούλου, ακολουθώντας την άποψη του *Schroth*⁷⁹⁹, εκκινεί από την αφετηρία ότι «η έννομη τάξη δεν γνωρίζει μόνο την παραχώρηση δικαιωμάτων αλλά και την κατάχρηση παραχωρημένων δικαιωμάτων» και θεωρεί ότι το επιχείρημα περί διευρύνσεως του πεδίου ελευθερίας του απειλούμενου δεν είναι πειστικό, επειδή «το θύμα ωθείται να λάβει μια απόφαση η οποία δεν έχει την βάση της στο πρόσωπο του αποδέκτη της απειλής, αλλά στην αδιέξοδη κατάσταση στην οποία περιήχθη, αφ' ης στιγμής ο απειλών του υπέδειξε μια δυνα-

797. Δημάκης, ό.π., σ. 215 (η έμφαση του γράφοντος).

798. Δημάκης, αυτόθι. Την ίδια θέση ακολουθεί ο εν λόγω συγγραφέας (ό.π., σ. 237/238) και όταν ο δράστης απειλεί το θύμα με *παράλειψη μη υποχρεωτικής ενέργειας*. Αν υποθεθεί, λοιπόν, ότι «ο Α υποβάλλει έγκληση κατά του Β για απλή σωματική βλάβη» και «στη συνέχεια ο Α προσεγγίζει τον Β και του προτείνει να ανακαλέσει την έγκλησή του έναντι καταβολής χρημάτων από τον Β», κατά την άποψη του Δημάκη «ο Α τελεί εκβίαση, δεδομένου ότι η υποβολή της εγκλήσεως απετέλεσε γι' αυτόν το όχημα για να αποκτήσει παράνομο περιουσιακό όφελος. Η ποινική διαδικασία δεν πρέπει να εξυπηρετεί την προσπόριση κέρδους στον εγκαινούντα, αυτό θα αποτελούσε ανεπίτρεπτη παρεκτροπή από τον σκοπό της».

799. Ο *Schroth*, *Die Einwilligung in eine nicht-indizierte Körperbeeinträchtigung zur Selbstverwirklichung – insbesondere die Einwilligung in Lebendspende, Schönheitsoperation und Piercing*, FS-Volk, 2009, σ. 719 κ.ε., 731, ασχολείται με το ζήτημα αν διαπράττει παράνομη βία όποιος απειλεί κάποιον που έχει τελέσει έγκλημα ότι θα τον καταγγείλει στην αστυνομία, αν δεν δεχθεί να του δωρίσει τον νεφρό του ή να υποβληθεί σε σαδομαζοχιστικές πρακτικές!

τότητα για την εξουδετέρωση ή τουλάχιστον τον μετριασμό της ψυχοπιεστικής κατάστασης»⁸⁰⁰.

Η κρίση, όμως, αυτή είναι εκτεθειμένη στην ένσταση της *restitutio in integrum*, αφού θεωρεί ως δεδομένο (δηλ. ότι η λήψη της αυτοβλαπτικής απόφασης έχει ως –κάτι παραπάνω από αιτιώδη– *βάση* της την αδιέξοδη κατάσταση που διαμορφώθηκε από την απειλή του δράστη⁸⁰¹) αυτό που πρέπει να αποδειχθεί: για να το διατυπώσω υπό τύπον ερωτήματος με όρους “αντικειμενικού καταλογισμού”: είναι η λήψη της συγκεκριμένης απόφασης πράγματι *έργο του απειλούντος* ή μήπως είναι *έργο του απειλουμένου*; Άραγε, όποιος υποδεικνύει την δυνατότητα αποτροπής του απειλούμενου κακού μέσω της θυσίας ενός ατομικού αγαθού σημαίνει αυτομάτως ότι είναι και αυτός που θα κριθεί *υπόλογος* για την επιλογή της εν λόγω θυσίας;⁸⁰² Περαιτέρω: Γιατί όποιος απειλεί με ένα κακό που έχει δικαίωμα

800. Πρβλ. *Δημάκης*, ό.π., σ. 190: η ουσία του πράγματος βρίσκεται στο «ότι ο δράστης είναι εκείνος ο οποίος φέρνει τον παθόντα σε μια διλημματική κατάσταση, στην οποία ο τελευταίος πιθανότατα δεν θα ερχόταν. Εάν κάποιος ρωτούσε τον αποδέκτη μιας παρόμοιας απειλής, εάν νοιώθει “απελευθερωμένος” από τη δυνατότητα που του δόθηκε “να διαπραγματευθεί”, μάλλον δεν θα έπαιρνε θετική απάντηση».

801. Ο *Smith*, ό.π., σ. 866, υποστηρίζει ότι το αξιόποινο της απειλής αποκάλυψης ενός “αμαρτωλού μυστικού” δικαιολογείται ένεκα της *αιτιώδους τάσης* [causal tendency] που χαρακτηρίζει μια τέτοια συμπεριφορά, να οδηγεί δηλαδή τον αποδέκτη της απειλής σε μια *πράξη αυτοβοήθειας* [self-help], η οποία ενδέχεται να είναι είτε *αντικοκαταστροφική*, όπως π.χ. η αυτοκτονία, είτε *ετεροκαταστροφική*, όπως π.χ. η θανάτωση ή κλοπή τρίτου προσώπου (συνεπώς η πράξη της αυτοβοήθειας δεν είναι απαραίτητως παράνομη, αλλά είναι πάντοτε επιζήμια: “harmful but non illegal”), επισημαίνει δε ότι η ανάλυση κέρδους-ζημίας που επιχειρείται από τον απειλούμενο βασίζεται σε μια αξιολόγηση *εντελώς διαφορετική από την “δική μας”*, αφού το πρόσωπο αυτό (όντας ένα “απελπισμένο θύμα”) θεωρεί ότι η διαφυλάξη του “αμαρτωλού μυστικού” έχει πολύ μεγαλύτερη αξία από από το θυσιαζόμενο αγαθό.

802. Πρβλ. *Mañalich*, *Nötigung und Verantwortung*, 2009, σ. 259, ο οποίος συζητά το ότι η απειλή ενός νόμιμου κακού μπορεί να περιγραφεί και ως “προσφορά” [Angebot], εφόσον όποιος απειλεί να τελέσει μια νόμιμη πράξη σε βάρος του άλλου, ταυτοχρόνως διατυπώνει την προσφορά να παραλείψει την υλοποίηση του νόμιμου κακού, αν ο αποδέκτης της προσφοράς ικανοποιήσει το αίτημά του (τον ίδιο προβληματισμό καταγράφει και ο *Peralta*, *ZStW* 124 [2012], σ. 884, ο οποίος, βεβαίως, ορθώς αντιτείνει ότι η διάκριση αυτή αφ’ εαυτής δεν είναι χρήσιμη, αφού και κάθε απειλή παράνομου κακού μπορεί να περιγραφεί ως προσφορά – π.χ. όποιος *απειλεί* τον άλλον ότι *θα* τον σκοτώσει, αν δεν του δώσει τα χρήματά του, ταυτοχρόνως *προσφέρεται* να *μην* τον σκοτώσει, αν του δώσει τα χρήματα!). Εν τέλει, ο *Mañalich* καταλήγει στην θέση (ό.π., σ. 260) ότι το αν μπορούμε να μιλάμε για απειλή ή για προσφορά θα εξαρτάται από το κατά πόσον η υλοποίηση των προαναγγελθέντων επιδεινώνει (τότε θα πρόκειται για απειλή) ή βελτιώνει (τότε θα πρόκειται για προσφορά) την θέση του αποδέκτη (πρβλ. την θέση που διατυπώνει παρ’ ημίν ο *Δημάκης*, 2014, σ. 211). Κατά τον *Peralta* (ό.π.), η επιδείνωση ή, αντιθέτως, η βελτίωση της θέσης του υπό εξέτασιν θύματος εξαρτάται *όχι* από το τι *μπορεί* αυτό να *προσδοκά* –υπό το εν λόγω πρίσμα το πράγμα θα είχε ως εξής: π.χ. αν ένας εργοδότης προσφέρει χρήματα σε κάποιον άνεργο, εφόσον δεχθεί να δουλέψει γι’ αυτόν, τότε, επειδή ο άνεργος δεν προσδοκούσε χρήματα από τον

να επιφέρει πρέπει να αντιμετωπίζεται άνευ ετέρου ως “οργανωτής” μιας αδιέξοδης κατάστασης και, ταυτοχρόνως, να αντιμετωπίζεται ως “αθώα περισσότερα” –μη συνυπολογίσιμη στην κανονιστική εξήγηση της τροπής των πραγμάτων– εκείνος που –sit venia verbo– “έχει κάνει την κουτσουκέλα” και νομίζει ότι δικαιούται να παραμείνει στο απυρόβλητο; Το αν σε μια τέτοια περίπτωση ασκείται καταχρηστικώς το δικαίωμα του απειλούντος είναι κάτι που εξαρτάται ακριβώς από το τι πρέπει να εγγυάται η έννομη τάξη ότι δεν θα συμβεί. Ερωτάται λοιπόν (ρητορικά, αφού η απάντηση είναι γνωστή με βάση τις προεκτεθείσες αναπτύξεις): Πρέπει η έννομη τάξη να διασφαλίζει ότι η “λαδιά” του απειλουμένου θα παραμένει “κρυφή ες αεί”; Αν, μάλιστα, φύγουμε από το πεδίο της απειλής αποκάλυψης ενός “αμαρτωλού μυστικού” και μεταβούμε σε ένα πεδίο απειλών που παράγουν φόβο όχι λόγω εκμετάλλευσης της “αμαρτωλής συμπεριφοράς” του απειλουμένου, δηλαδή μιας πράξης που τελέσθηκε *στο παρελθόν*, αλλά λόγω μιας *μελλοντικής* επώδυνης για τον απειλούμενο τροπής που *ενδέχεται* να πάρουν τα πράγματα, τέτοιες δε είναι οι προμνημονευθείσες απειλές που συζητούνται από τον *Leo Katz*, π.χ. “αν δεν μου δώσεις χρήματα, θα ξελογιάρω τον αρραβωνιαστικό σου / θα κάνω δώρο τα Χριστούγεννα στην ριψοκίνδυνη 19χρονη κόρη σου μια μοτοσυκλέτα!”⁸⁰³, τότε ίσως είναι ευκολότερο να συνειδητοποιήσει κανείς ότι κάθε *απειλή νόμιμης πράξης* (όσο νόμιμη είναι η απειλή αποκάλυψης του “αμαρτωλού μυστικού”, τόσο νόμιμη είναι και η απειλή ξελογιασματος ή δωρεάς προς τρίτον!) που τελικώς κάμπτεται την βούληση του απειλουμένου συνδέεται με αιτι-

εργοδότη, ο τελευταίος του “*άνοιξε μια επιπλέον πόρτα*” και άρα βελτίωσε την θέση του, κάνοντάς του μια προσφορά: αντιθέτως, στο προμνημονευθέν παράδειγμα με την απειλή θανάτωσης σε περίπτωση που ο αποδέκτης της απειλής δεν παραδώσει τα χρήματά του, ο απειλών “*έκλεισε μια πόρτα*”, η οποία πριν ήταν ανοιχτή για το θύμα, αφού αυτό προσδοκούσε ότι θα συνεχίσει να ζει, και άρα η θέση του επιδεινώθηκε–, αλλά τι *επιτρέπεται* (με βάση τις επιταγές του Δικαίου) να προσδοκά, διότι το τι μπορεί να προσδοκά είναι αντικείμενο αυθαίρετων εκτιμήσεων. Αφού, λοιπόν, το Δίκαιο *δεν κατοχυρώνει την προσδοκία ενός προσώπου να μη μαθευτεί μια δυσμενής γι’ αυτό πληροφορία*, όπως είναι π.χ. η τέλεση κάποιου εγκλήματος στο παρελθόν, ο απειλών ότι *θα την μαρτυρήσει* δεν “κλείνει”, αλλ’ αντιθέτως “*ανοίγει μια επιπλέον πόρτα*” για τον “αμαρτήσαντα” στο παρελθόν. Εύστοχα, μάλιστα, αναρωτιέται ο *Peralta*, ό.π., σ. 887, από πού κι ως πού αρκεί για την τιμώρηση της συμπεριφοράς αυτής η διάγνωση της αναντιστοιχίας του χρησιμοποιούμενου μέσου προς τον επιδιωκόμενο σκοπό, αφού, υπό την εν λόγω κανονιστική θεώρηση, ο απειλήσας βελτίωσε την θέση του απειληθέντος! Ως εκ τούτου, λοιπόν, δεν πρόκειται για απειλή, αλλά για προσφορά, η οποία, κατά τον εν λόγω συγγραφέα, εξ ορισμού χαρακτηρίζεται από μια αναντιστοιχία του χρησιμοποιούμενου μέσου προς τον επιδιωκόμενο σκοπό, γι’ αυτό άλλωστε αποκαλείται “προσφορά” και όχι “αξίωση”. Πρβλ. *Leo Katz*, ό.π., σ. 1574: «Η απειλή σου επιτρέπει να επιλέξεις ποιο πράγμα από αυτά που δικαιούσαι να έχεις θα εγκαταλείψεις, ενώ η προσφορά σου επιτρέπει να επιλέξεις ποιο πράγμα από αυτά που δικαιούσαι να έχεις θα ανταλλάξεις με κάτι άλλο το οποίο δεν δικαιούσαι να έχεις».

803. Βλ. ανωτέρω, υποσ. 714.

ωδός με την συμπεριφορά του απειλούντος, πλην όμως η στάθμιση που κάνει ο πρώτος ανάμεσα στο *κόστος της απειλής* (cost of the threat) και στο *κόστος της απαίτησης* (cost of the demand) πρέπει τελικώς να καταλογισθεί αποκλειστικά σε αυτόν ως προϊόν αυτόνομης επιλογής του⁸⁰⁴. Κι έτσι, στην πραγματικότητα εδώ δεν πρόκειται για εκβίαση, αλλά για “οικονομική συμφωνία”!

Σημαντική, νομίζω, είναι και η ακόλουθη παράμετρος: Ειδικά στο Ποινικό Δίκαιο η επίκληση της καταχρηστικής άσκησης δικαιωμάτων δεν μπορεί να οδηγήσει σε θεμελίωση αξιοποιήσιμου εκεί όπου ο νομοθέτης δεν αποτύπωσε ρητώς την ανάγκη τιμώρησης μιας τέτοιας καταχρηστικής συμπεριφοράς. Εφόσον, λοιπόν, στο άρ. 385 ΠΚ (όπως και στο άρ. 330 ΠΚ) ουδεμία μνεία γίνεται για την καταχρηστικότητα της απειλής που εκτοξεύει ο δράστης (αντιθέτως, π.χ., στο άρ. 23 ΠΚ ο νομοθέτης προέβλεψε ρητώς το αξιόποινο της υπέρβασης της άμυνας⁸⁰⁵, ενώ για ωφελήματα “προφανώς δυσανάλογα” προς την παροχή του υπαιτίου γίνεται λόγος μόνο στα άρ. 404 και 405 ΠΚ!⁸⁰⁶), μπορεί να υιοθετηθεί ο κανόνας του Ρωμαϊκού Δικαίου: “*qui suo iure utitur, nemini facit iniuriam*”⁸⁰⁷.

Στην παραπάνω άποψη περί διευρύνσεως του πεδίου ελευθερίας εκείνου που απειλείται με την υλοποίηση ενός νόμιμου κακού⁸⁰⁸ αντιτάχθηκε και ο *Σοφός*⁸⁰⁹, υποστηρίζοντας ότι «δεν γίνεται αντιληπτή, δεδομένου του “μονόδρομου” που εισφέρεται στο θύμα κατόπιν της απειλής αποκάλυψης του “μυστικού” στη σύζυγό του, εκτός εάν θεωρείται πλεονεκτικότερη η κατάσταση του πλέον, αφού ο δράστης τον βγάζει από τη “δύσκολη” θέση να προτιμήσει την άρνηση να καταβάλει τα χρωστούμενα. Δεν ευσταθεί όμως μία τέτοια θεώρηση ως “δυνατότητα” του θύματος, μετά την απειλούμενη συμπεριφορά του δράστη, να επιλέξει να διαπραγματευθεί κι έτσι να κερδίσει κάτι που προηγουμένως ούτως ή άλλως δεν του ανήκε, αφού *μία τέτοια υπόθεση ανοίγει το δρόμο για τη διεκδίκηση νομίμων απαιτήσεων εναντίον του με κάθε μέσον, ακόμα και με την παρακολούθηση της ιδιωτικής του ζωής*»⁸¹⁰. Περαιτέρω, ο συγγραφέας αυτός επικρίνει την συγκεκριμένη

804. Πρβλ. τις αναπτύξεις του *Feinberg*, *The moral limits of the criminal law*, Vol. 3: Harm to Self, 1986, σ. 199 κ.ε. (203 κ.ε.), όπου πραγματεύεται το δυσχερές ζήτημα: “how coercive is coercive enough?”.

805. Επ’ αυτού πρβλ. *Glaser*, 1883, σ. 190.

806. Πρβλ. την θέση του *Maiwald*, εις: *Maurach / Schroeder / Maiwald*, BT, Teilbd. 1, 2009, § 42, Rdn. 28.

807. Dig. 50, 17, 155 (“Οποιοσ ποιεΐται χρήσιν ιδίου δικαϊώματος, δεν αδικεί κανέναν”). Πρβλ. και: “Iuris enim executio non habet iniuriam” (Dig. 47, 10, 13, 1) = “Πράγματι, όποιος ασκεί δικαϊώμα του δεν πράττει άδίκα”.

808. Όπως αυτή αποτυπώθηκε το πρώτον εις: ΠοινΔικ 2008, σ. 1078 κ.ε. = ΤιμΤομ Ά. Μπενάκη-Ψαρούδα, 2008, σ. 90 κ.ε., και μεταφέρεται εδώ αναλλοίωτη μεν στον πυρήνα της, εμπλουτισμένη, όμως, με πρόσθετες σκέψεις.

809. ΠοινΧρ 2010, σ. 365, υποσ. 24.

810. Η έμφαση του γράφοντος. Πρβλ. ήδη *Ginsburg/Shechtman*, *Blackmail: An Economic*

θέση, υπολαμβάνοντας ότι «έρχεται σε αντίθεση με την μετέπειτα παραδοχή [...] πως “προέχει να μάθουμε πρώτα, αν αυτό που θέλει ο απειλούμενος τελεί υπό την εγγύηση της έννομης τάξης”». Και πράγματι πρέπει να το μάθουμε: κατά ποίον τρόπο είναι νομικά κατοχυρωμένος εκείνος που εκμυστηρεύεται π.χ. τις συζυγικές απιστίες του στον μετέπειτα απειλούντα, ώστε να δικαιούται να προσδοκά –όχι ηθικά, αλλά νομικά– ότι ο κάτοχος του μυστικού δεν θα τον προδώσει και, ακολούθως, ότι αυτός δεν θα εντάξει την απειλή προδοσίας σε ένα σχέδιο για την ικανοποίηση μιας απαίτησής του; Το δε έγκλημα της εκβίασης δεν έχει διαπλασθεί για να αποτρέπει την παρακολούθηση της ιδιωτικής ζωής των πολιτών. Αν μια συγκεκριμένη ερμηνεία των στοιχείων της αντικειμενικής υποστάσεως της εκβίασης, ευθυγραμμισμένη με την προσβολή του συμπροστατευόμενου εννόμου αγαθού της προσωπικής ελευθερίας, ενδέχεται να έχει ως παρεπόμενη συνέπεια την ώθηση κάποιων πολιτών σε τέτοια συμπεριφορά, αυτό δεν αποτελεί λόγο για να νοθεύσουμε την ποινική δογματική με, εν προκειμένω, *αμφίβολης βαρύτητας συνεπειοκρατικές* σκέψεις⁸¹¹, οι οποίες άλλωστε δεν μπορούν να εξηγήσουν γιατί τελεί εκβίαση εκείνος που *απλώς έτυχε* να πληροφορηθεί το “αμαρτωλό μυστικό” του, π.χ. είδε στον δρόμο τον παντρεμένο καθηγητή να κυκλοφορεί χεράκι-χεράκι με μια φοιτήτριά του (ή ακόμη χειρότερα: συναντήθηκε με τον εν λόγω ερωτοχτυπημένο καθηγητή στην είσοδο του ξενοδοχείου!), συνεπώς χωρίς να χρειαστεί να κάνει τίποτε παράνομο για να γίνει κάτοχος της “επικερδούς” πληροφορίας⁸¹². Σε ό,τι αφορά, άλλωστε, το συνεπειοκρατικό επιχείρημα του ανωτέρω συγγραφέως περί κινδύνου παρακολούθησεως της ιδιωτικής ζωής προσώπων που θέλουν να επωφεληθούν οικονομικά από την αξιοποίηση των “αμαρτωλών μυστικών”, αυτό αποδυναμώνεται και εκ του γεγονότος ότι για την εξουδετέρωση ενός παρόμοιου κινδύνου εκρίθη αναγκαίο από άλλες έννομες τάξεις να καταστρωθεί μια αυτοτελής ειδική υπόσταση που θα συλλαμβάνει μορφές

Analysis of the Law, University of Pennsylvania Law Review Vol. 141 (1993), σ. 1849 κ.ε., 1873: «αν τέτοιες απειλές ήταν νόμιμες, θα αποτελούσαν κίνητρο για κάποιους να επενδύσουν τα χρήματά τους προς ανεύρεση επονείδιστων πληροφοριών σχετικά με τρίτους, ευελπιστώντας ότι θα πουλήσουν σε αυτούς την σιωπή τους»: επίσης *Jennifer Brown*, Blackmail as Private Justice, University of Pennsylvania Law Review, Vol. 141 (1993), σ. 1935 κ.ε., 1936.

811. Πρβλ. τον ακραίο φόβο του *Epstein*, Blackmail, Inc., The University of Chicago Law Review, Vol. 50 (1983), σ. 553 κ.ε., 562, ότι η κατάφαση της νομιμότητας μιας συμπεριφοράς σαν κι αυτής που εκδηλώνει όποιος ζητά “λύτρα σιωπής” για ένα “αμαρτωλό μυστικό” θα οδηγούσε σε μια *ανοικτή και δημόσια αγορά* (εξ ου και ο συγγραφέας κάνει λόγο για “Blackmail, Inc.”!) η οποία *θα διαχειριζόταν επικερδώς την απόκτηση πληροφοριών δυνάμενων να ταπεινώσουν κάποιους ανθρώπους στα μάτια της οικογένειάς τους ή των συνεργατών τους!* Πρβλ., *Berman*, The Evidentiary Theory of Blackmail. Taking Motives Seriously, The University of Chicago Law Review, Vol. 65 (1998), σ. 795 κ.ε., 815, ο οποίος σημειώνει ότι η επίμαχη συμπεριφορά *δεν ανάγεται σε έγκλημα εξαιτίας αυτού που είναι* [“because of ‘what it is’”], αλλά εξαιτίας των *συνεπειών* της.

812. Πρβλ. την αναφορά του *Epstein*, ό.π., σ. 560.

συμπεριφοράς μη δυνάμενες να καλυφθούν από τις υπάρχουσες ειδικές υποστάσεις (ο λόγος για το *stalking*⁸¹³).

Η εξουδετέρωση του “δικαιοπολιτικού ελλείμματος” που προκύπτει από την 440
εδώ προκριθείσα ερμηνεία, δηλαδή το να μένει ατιμώρητος όποιος, με σκοπό να αποκομίσει πλεονεκτήματα περιουσιακής ή μη φύσεως, *εκμεταλλεύεται την αδύναμη και ενάλωτη θέση* ενός πολίτη που έχει “αμαρτήσει” (αυτή η εκμετάλλευση είναι το *runctum saliens* της υπό συζήτηση προβληματικής⁸¹⁴), προϋποθέτει την επέμβαση του νομοθέτη, στον οποίο άλλωστε είναι γνωστό το στοιχείο μιας τέτοιας εκμετάλλευσης από την αντικειμενική υπόσταση της *τοκογλυφίας* (άρ. 404 παρ. 1 ΠΚ) και της *αισχροκέρδειας* (άρ. 405 παρ. 1 ΠΚ)⁸¹⁵. αμφοτέρω, βεβαίως, τα εγκλήματα αυτά δεν προσβάλλουν την προσωπική ελευθερία του θύματος, αφού, όπως εκείνος που αξιώνει “λύτρα σιωπής” για να μην αποκαλυφθεί το “αμάρτημα” του άλλου, έτσι και ο δράστης της τοκογλυφίας ή της αισχροκέρδειας δεν περιορίζει, αλλά διευρύνει την ελευθερία του θύματος, προσφέροντάς του μια εναλλακτική δυνατότητα δράσεως⁸¹⁶. Συνεπώς, όπως επισημαίνει τελευταί-

813. Για την συζήτηση στην Ελλάδα περί του νέου αυτού είδους εγκληματικής συμπεριφοράς βλ. *Μαρίας Γαλανού*, ΤιμΤομ Μπενάκη-Ψαρούδα, 2008, σ. 1185 κ.ε.: *Κάβουρα*, ΠΛογ 2008, σ. 439 κ.ε.

814. Από τον αγγλοσαξονικό χώρο, η έννοια της “εκμετάλλευσης” [exploitation] έχει αναχθεί σε κρίσιμο μέγεθος για την αξιολόγηση του “blackmail” ως αξιόποινης συμπεριφοράς. Βλ. π.χ. *Altman*, ό.π., University of Pennsylvania, Vol. 141 (1993), σ. 1639 κ.ε., 1645, ο οποίος τάσσεται υπέρ του αξιοποιίνου, διατυπώνοντας την άποψη ότι οι “blackmailers” εκμεταλλεύονται την ενάλωτη θέση των θυμάτων τους, αφ’ ενός διότι για την σιωπή τους ζητούν περισσότερα χρήματα σε σύγκριση με την τιμή στην οποία θα μπορούσαν να είχαν πουλήσει την πληροφορία, αφ’ ετέρου διότι συνήθως ζητούν επανειλημμένως χρήματα, προκειμένου να κρατήσουν το στόμα τους κλειστό. Πρβλ. *Feinberg*, ό.π., Harmless Wrongdoing, 1990, σ. 238 κ.ε., στις θέσεις του οποίου αναφέρεται διεξοδικά ο *Δημάκης*, 2014, σ. 195 κ.ε.: ο τελευταίος, μάλιστα, δέχεται ότι όποιος εκμεταλλεύεται μια κατάσταση ανάγκης που έχει ήδη δημιουργηθεί σε βάρος του παθόντος, διευρύνει την ελευθερία του τελευταίου και, ως εκ τούτου, δεν υφίσταται εξαναγκασμός (*Δημάκης*, 2014, σ. 211· βλ. και πλαγιάρ. 432).

815. Βλ. και *Φιλόπουλο*, ΠοινΧρ 2002, σ. 304, υποσ. 89. Πρβλ. *BGHSt* 44, 68, 74.

816. *Jakobs*, FS-Peters, 1974, σ. 86. Πρβλ. την αναφορά του *Sandel*, Δικαιοσύνη. Τι είναι το σωστό;, μτφ. *Αλ. Κιονγκιολή*, 2011, σ. 11 κ.ε., στην απότομη και θεαματική αύξηση των τιμών στο Ορλάντο και την Φλόριντα μετά τον τυφώνα Τσάρλι που προκάλεσε την διακοπή του ηλεκτρικού ρεύματος για μεγάλο χρονικό διάστημα· σακούλες με παγάκια που κόστιζαν κανονικά δύο δολάρια πωλούνταν για δέκα δολάρια, μικρές οικιακές γεννήτριες των 250 δολαρίων πωλούνταν πλέον στην τιμή των 2.000 δολαρίων κ.ο.κ. Μεταφέροντας, αφ’ ενός, τις *ενοστάσεις των οικονομολόγων* για την κατηγορία της αισχροκέρδειας (σύμφωνα με τις οποίες «στις κοινωνίες της αγοράς οι τιμές καθορίζονται από την προσφορά και τη ζήτηση» και γι’ αυτό «δεν υπάρχει καμία δίκαιη τιμή», «τα επίπεδα των τιμών που τυχαίνει να έχει συνηθίσει κανείς» δεν είναι ηθικώς ιερά και απαραβίαστα» και «δεν είναι αισχροκέρδεια να χρεώνει κανείς ό,τι αντέχει η αγορά», αφού «έτσι διανέμονται τα αγαθά και οι υπηρεσίες σε μια ελεύθερη κοινωνία»), αφ’ ετέρου τον *αντίλογο του*

ως ο *Jakobs*, στο πιο πρόσφατο (εισέτι αδημοσίευτο) κείμενό του για την προβληματική της *chantage*⁸¹⁷, η *ratio* της τιμώρησης ενός τέτοιου εκμεταλλευτή της ανάγκης του άλλου μπορεί να αναζητηθεί μόνο στην *παραβίαση ενός καθήκοντος αλληλεγγύης* προς εκείνον που βρίσκεται στην δυσχερή θέση⁸¹⁸. Μάλιστα, ο εν λόγω συγγραφέας υποστήριξε ότι η εκβίαση και η παράνομη βία μπορούν να αντιμετωπισθούν ως εγκλήματα τα οποία *δεν* στρέφονται *οπωσδήποτε* κατά της προσωπικής ελευθερίας, αλλά σε κάποιους τομείς εμφανίζουν *δομή όμοια με το έγκλημα της τοκογλυφίας ή της αισχροκέρδειας*⁸¹⁹.

441 Στο ίδιο κείμενο⁸²⁰, ο *Jakobs* ασχολείται και με το επιχείρημα που αντλεί ο *Kindhäuser*⁸²¹ από την διάταξη του άρ. 154c παρ. 1 γερμΚΠΔ υπέρ του αξιοποιούνου της εκβίασης με απειλή αποκάλυψης ενός “αμαρτωλού μυστικού”. Στην διάταξη αυτή προβλέπεται ότι «όταν έχει διαπραχθεί *παράνομη βία ή εκβίαση με την απειλή αποκάλυψης μιας αξιόποινης πράξης*, τότε η εισαγγελία μπορεί να απόσχει από την δίωξη, εφόσον δεν είναι απαραίτητος ο κολασμός της πράξεως ένεκα της βαρύτητάς της»⁸²², παρόμοια δε είναι και η διάταξη του δικού μας άρ. 45 ΚΠΔ, όπου προβλέπεται ότι «στις περιπτώσεις του εγκλήματος της *εκβίασης*, που τελείται με την *απειλή ότι θα αποκαλυφθεί αξιόποινη πράξη*, ή της απάτης που, αν την καταμί-

Γενικού Εισαγγελέως Crist (σύμφωνα με τον οποίο σε τέτοιες περιπτώσεις «δεν πρόκειται για την κανονική κατάσταση της ελεύθερης αγοράς όπου πρόθυμοι αγοραστές επιλέγουν ελεύθερα να πάνε στην αγορά και να συναντήσουν πρόθυμους πωλητές, όπου μια τιμή συμφωνείται βάσει της προσφοράς και της ζήτησης», περαιτέρω δε «σε μια έκτακτη ανάγκη, οι αγοραστές που πιέζονται από τις καταστάσεις δεν έχουν καμία ελευθερία»), ο *Sandel* θέτει επί τάπητος τα εξής δύσκολα ερωτήματα: «είναι *άδικο* οι πωλητές αγαθών και υπηρεσιών να *εκμεταλλούνται* μια φυσική καταστροφή χρεώνοντας ό,τι αντέχει η αγορά;» και άρα «θα έπρεπε το κράτος να απαγορεύει τις υπερτιμήσεις, ακόμη και αν έτσι *παρεμβαίνει στην ελευθερία των αγοραστών και των πωλητών* να κάνουν οποιαδήποτε συμφωνία και συναλλαγή θέλουν να κάνουν;» (οι εμφάσεις του γράφοντος).

817. *Jakobs*, *Strafrecht und Sitte. Zur Pönalisierung exzessiven Freiheitsgebrauchs*, υπό δημ., υποσ. 33.

818. *Jakobs*, ό.π., υπό III.A.· επίσης *Laufen*, *Der Wucher*, 2004, σ. 59 κ.ε., 64 κ.ε.· πρβλ., όμως, *Peralta*, ό.π., σ. 903.

819. *Jakobs*, ό.π., υπό III.B. Πρβλ. *Sandel*, ό.π., σ. 16: «Αν τρέχεις με την οικογένειά σου για να γλυτώσεις από έναν τυφώνα, η εξωφρενική τιμή που πληρώνεις για βενζίνη ή στέγη *δεν αποτελεί, στην πραγματικότητα, εκούσια συναλλαγή. Βρίσκεται πιο κοντά στον εκβιασμό*. Για να κρίνουμε λοιπόν αν οι νόμοι κατά της αισχροκέρδειας είναι δικαιολογημένοι, θα πρέπει να αξιολογήσουμε [...] τις ανταγωνιστικές ερμηνείες της *ευημερίας* και της *ελευθερίας*» (οι εμφάσεις του γράφοντος).

820. *Jakobs*, *Strafrecht und Sitte*, υποσ. 43.

821. *Kindhäuser*, *StrafR*, BT II, 2013, § 17, Rdn. 11· *τον ιδίου*, NK, ⁴2013, § 253, Rdn. 10.

822. “Ist eine Nötigung oder Erpressung (§§ 240, 253 des Strafgesetzbuches) durch die Drohung begangen worden, eine Straftat zu offenbaren, so kann die Staatsanwaltschaft von der Verfolgung der Tat, deren Offenbarung angedroht worden ist, absehen, wenn nicht wegen der Schwere der Tat eine Sühne unerlässlich ist”.

νε ο παθών, ήταν ενδεχόμενο να αποκαλυφθεί από την ανάκριση ενοχή του για άλλη συναφή με την απάτη πράξη και να διωχθεί ποινικά, μπορεί ο εισαγγελέας, ύστερα από έγκριση του εισαγγελέα εφετών, με αιτιολογημένη διάταξή του να απόσχει οριστικά από την ποινική δίωξη για την πράξη της οποίας η αποκάλυψη απειλήθηκε με την εκβίαση ή για την οποία ήταν δυνατό να διωχθεί αυτός που εξαπατήθηκε, με την προϋπόθεση ότι η δίωξή της, συγκρινόμενη με την βαρύτητα της εκβίασης ή της απάτης που επρόκειτο να διωχθούν, δεν είναι απαραίτητη για την προστασία του δημόσιου συμφέροντος». Άρα, ο ίδιος ο νομοθέτης εκφράστηκε ρητώς υπέρ της θέσης ότι η *απειλή αποκάλυψης ενός "αμαρτωλού μυστικού"*, όπως είναι η *τέλεση αξιόποινης πράξης*, αποτελεί *εκβίαση*.

Όστόσο, δικαίως αντιτείνει ο *Jakobs* ότι ο νομοθέτης πράγματι μπορεί να κάνει 442
 "ό,τι θέλει" με το *όνομα* που δίνει στα πράγματα, αλλά δεν μπορεί να κάνει το ίδιο με τις *έννοιες!*⁸²³ Συμπληρώνοντας την σκέψη αυτή: οι γονείς ενός παιδιού μπορούν να βαφτίσουν ένα αγόρι, δίνοντάς του θηλυκό όνομα, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι διά της συγκεκριμένης ονοματοδοσίας μπορούν να αλλάξουν το *φύλο* του παιδιού. Αντιστοίχως, ο νομοθέτης μπορεί να "βαφτίζει", όπως θέλει, μια ανθρώπινη συμπεριφορά, αλλά αν αυτή *είναι* και στην ουσία της έγκλημα εξαρτάται, πρωτίτως, από το αν προσβάλλει εκείνο το έννομο αγαθό το οποίο προσβάλλεται και από τις λοιπές μορφές ανθρώπινης συμπεριφοράς που ανήκουν στην ίδια οικογένεια εγκλημάτων, όπως αυτή έχει τυποποιηθεί στον Ποινικό Κώδικα. Με άλλα λόγια: όταν το σημαίνουν δεν ανταποκρίνεται στο σημαϊνόμενο, για την κατανόηση του νοήματος της επίμαχης έννοιας απαιτείται τελεολογική-συστηματική ερμηνεία⁸²⁴.

iv. Όταν η απειλή νόμιμου κακού ισοδυναμεί με απειλή παράλειψης παράνομης ενέργειας

Όσα ειπώθηκαν παραπάνω για την απειλή νόμιμου κακού που, κατά την εδώ 443
 προκρινόμενη άποψη, δεν μπορεί ποτέ να θεμελιώσει ποινική ευθύνη του απειλούντος για εκβίαση, είναι προφανές ότι ισχύουν είτε ο δράστης απειλεί με ενέργεια είτε *απειλεί με παράλειψη ενέργειας δικαίως μη επιβεβλημένης*. Ως εκ τούτου, δεν στοιχειοθετείται εκβίαση, όταν ένας οδηγός λέγει σε μια γυναίκα, η οποία περιμένει στην στάση χωρίς ομπρέλα και βρέχεται από την βροχή που έχει

823. "Der Gesetzgeber, das sei ihm zugestanden, verfügt über den *Namen*, den er einer Sache gibt, aber er verfügt nicht über den *Begriff!*"

824. Πρβλ. την θέση του *Toepel*, NK, ⁴2013, § 240, Rdn. 115, ότι η σχετική ρύθμιση του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας δεν αποτελεί τίποτε περισσότερο από μία ένδειξη ότι ο νομοθέτης θεωρεί δυνατό να είναι ανεπίτρεπτη μια απειλή που ως αντικείμενό της θα έχει την υλοποίηση ενός νόμιμου κακού· τούτο, διότι ο ΚΠΔ δεν είναι ο σωστός τόπος για τον καθορισμό ανεπίτρεπτων κινδύνων που ανήκουν στο πεδίο του ουσιαστικού Ποινικού Δικαίου· παρόμοια και η θέση του *Δημάκη*, 2014, σ. 187, ο οποίος χαρακτηρίζει ασθενές το επιχείρημα εκ του άρ. 45 ΚΠΔ.